KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 18.10.2022 r.
COM(2022) 547 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

Sprawozdanie na temat stanu unii energetycznej na 2022 r.

(na podstawie rozporządzenia (UE) 2018/1999 w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu)

1. WPROWADZENIE I NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE

W sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej dokonuje się przeglądu najnowszych zmian polityki i opisuje poczynione na poziomie unijnym postępy w realizacji celów unii energetycznej, w tym celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu. **W edycji sprawozdania na 2022 r. podsumowano działania podejmowane przez UE w ramach polityki energetycznej w odpowiedzi na obecny kryzys energetyczny** oraz omówiono ich zakres, przewidywane skutki i spójność. Niniejszemu sprawozdaniu towarzyszą wnioski dotyczące cen energii i bezpieczeństwa dostaw energii przed tegoroczną zimą.

Niczym niesprowokowana i nieuzasadniona agresja wojskowa Rosji wobec Ukrainy wywołuje zakłócenia na rynkach energii, powodując zmienność cen i brak bezpieczeństwa energetycznego na całym świecie, co niesie ze sobą skutki i następstwa dla unijnego systemu energetycznego. UE i jej państwa członkowskie **dynamicznie przekształcają swoje strategie energetyczne,** aby uwzględnić nową sytuację geopolityczną i sprostać zapotrzebowaniu na przystępną cenowo energię. Obejmuje to wzmożone działania na rzecz zwiększenia dostaw gazu od zaufanych partnerów UE. Konflikt zbrojny i militaryzacja dostaw energii przez Rosję, a także rekordowo wysokie temperatury w okresie letnim przyczyniły się do **bezprecedensowego wzrostu ceny energii** od drugiej połowy 2021 r. Należy koniecznie **przyspieszyć transformację w kierunku czystej energii i jak najszybciej**[1]**, na długo przed końcem bieżącej dekady**[2]**, uniezależnić się od rosyjskiej energii**.

Nowym, kluczowym elementem europejskiej reakcji politycznej na tę bezprecedensową sytuację jest przedstawiony przez Komisję w maju 2022 r. **plan REPowerEU**[3], który opiera się na pełnym wdrożeniu Europejskiego Zielonego Ładu. Plan ten, przyjęty wraz nowym wspólnym komunikatem w sprawie zewnętrznych zobowiązań energetycznych UE[4], obejmuje zestaw zintegrowanych działań na rzecz **oszczędzania energii**, **dywersyfikacji i zabezpieczenia dostaw energii**, **zwiększenia wdrażania energii ze źródeł odnawialnych** oraz **inteligentnego łączenia inwestycji i reform**. Plan REPowerEU przewiduje podniesienie poziomu ambicji celów wniosków ustawodawczych przedstawionych w ramach **pakietu „Gotowi na 55”** w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, które to wnioski są obecnie przedmiotem zaawansowanych negocjacji legislacyjnych.

Plan REPowerEU poprzedziło przedstawienie wniosku dotyczącego **rozporządzenia w sprawie magazynowania gazu**[5]**,** przyjętego przez współustawodawców 27 czerwca 2022 r., oraz ustanowienie w kwietniu 2022 r. **unijnej platformy energetycznej**. Wkrótce po ogłoszeniu planu podjęto interwencje nadzwyczajne, takie jak komunikat **„Oszczędzanie gazu na bezpieczną zimę”**[6], **nowy instrument legislacyjny** oraz **Europejski plan zmniejszania zapotrzebowania na gaz** w celu zmniejszenia zużycia gazu w Europie o 15 % do wiosny przyszłego roku, a także wniosek dotyczący **rozporządzenia w sprawie**

[1] Deklaracja wersalska szefów państw i rządów (10–11 marca 2022 r.), s. 5; konkluzje Rady Europejskiej z 24–25 marca 2022 r., pkt 15.
[2] Komunikat w sprawie planu REPowerEU (COM(2022) 108 final z 8 marca 2022 r.), s. 2.
[3] COM(2022) 230 final.
[4] JOIN(2022) 23 final.
[5] COM(2022) 135 final.
[6] COM(2022) 360 final.

interwencji w sytuacji nadzwyczajnej w celu rozwiązania problemu wysokich cen energii[7], uzgodniony na szczeblu politycznym na nadzwyczajnym posiedzeniu Rady ds. Energii w dniu 30 września. W załączniku I przedstawiono przegląd działań podjętych od października 2021 r. w związku z rosnącymi cenami energii.

W sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej na 2022 r. podkreślono, że **unia energetyczna** przyczyni się do przyspieszenia wdrażania Europejskiego Zielonego Ładu, a także będzie sprzyjać bezpieczeństwu energetycznemu i przystępności cenowej energii, zachęcać do korzystania z energii odnawialnej oraz propagować oszczędności energii i środki w zakresie efektywności energetycznej. Omówiono w nim również wsparcie, którego UE udziela swoim sąsiadom, a także nowe partnerstwa ustanowione w celu przyspieszenia globalnej ekologicznej i sprawiedliwej transformacji energetycznej.

Wraz z niniejszym sprawozdaniem Komisja publikuje dla każdego państwa członkowskiego zwięzłe informacje dotyczące energii, które stanowią kompleksowy przegląd sytuacji danego państwa w zakresie energii. Wkrótce zostaną opublikowane załączniki towarzyszące sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej na 2022 r.:

- sprawozdanie dotyczące dotacji w energetyce w UE za 2022 r.;
- sprawozdanie z postępów działań UE na rzecz klimatu w 2022 r.;
- sprawozdanie z 2022 r. z osiągnięcia celów w zakresie energii ze źródeł odnawialnych na 2020 r.;
- sprawozdanie z 2022 r. z osiągnięcia celów w zakresie efektywności energetycznej na 2020 r.;
- wytyczne dotyczące podziału kosztów i korzyści w transgranicznych projektach współpracy w zakresie energii ze źródeł odnawialnych;
- sprawozdanie z realizacji wsparcia na rzecz energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych udzielanego w drodze procedur przetargowych;
- sprawozdanie dotyczące postępów w zakresie konkurencyjności czystych technologii energetycznych;
- sprawozdanie na temat jakości paliwa;
- sprawozdanie na temat funkcjonowania rynku uprawnień do emisji dwutlenku węgla (ETS).

Stan unii energetycznej w 2022 r. – najważniejsze ustalenia

- ***Obecne wysokie i niestabilne ceny energii mają wpływ na konsumentów*** *we wszystkich państwach członkowskich UE i dotykają nie tylko gospodarstwa domowe o niskich dochodach, ale także gospodarstwa domowe o niższych średnich dochodach, MŚP i przemysł. W latach 2019–2022 udział wydatków na energię*[8] *wzrósł w państwach członkowskich UE średnio o ponad jedną trzecią, przy czym w niektórych państwach – niemal dwukrotnie*[9]*. Z danych Eurostatu wynika, że w 2020 r. około 35 mln obywateli Unii (ok. 8 % ludności UE) nie było w stanie odpowiednio ogrzać swoich domów. Za pogorszenie trudnej już sytuacji wielu obywateli UE prawdopodobnie odpowiadają gwałtowny wzrost cen energii, który rozpoczął się w 2021 r. i pogłębił wskutek inwazji Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r., a także skutki kryzysu związanego z COVID-19.*

[7] COM(2022) 473 final.

[8] Nie obejmuje to kosztów paliwa transportowego.

[9] Komisja Europejska: sprawozdanie dotyczące cen i kosztów energii w 2022 r. (w przygotowaniu).

- ***Wszystkie państwa członkowskie wdrożyły środki mające na celu rozwiązanie problemu wyższych cen energii**. Aby zażegnać kryzys, wprowadzono środki krajowe związane z opracowanym przez Komisję **zestawem narzędzi pt. „Reakcja na rosnące ceny energii: zestaw działań i środków wsparcia" z października 2021 r.**[10] Na przykład ustalono ceny regulowane/taryfy socjalne; wprowadzono vouchery na energię i tymczasowe dotacje dla konsumentów prywatnych i przedsiębiorstw (w tym MŚP i przemysłu). Obniżenie podatków związanych z energią i taryf sieciowych to dodatkowe kluczowe środki wprowadzone przez państwa członkowskie w celu złagodzenia wpływu wyższych cen energii na konsumentów końcowych. W kilku przypadkach środki te obejmują dotacje do paliw kopalnych, które prawdopodobnie będą miały wpływ na cele i zobowiązania UE.*

- ***Poziom napełnienia magazynów gazu* w połowie października przekroczył 91 %**. *14 państw członkowskich do 5 października 2022 r. przekroczyło już poziom 80 %, a zatem z nawiązką zrealizowały cel osiągnięcia poziomu 80 % do 1 listopada 2022 r.*

- ***Udział rosyjskiego gazu rurociągowego w przywozie do UE zmniejszył się z 41 %** w 2021 r. **do 9 %** we wrześniu 2022 r. **Obecnie głównym źródłem dostaw jest skroplony gaz ziemny (LNG)**, który stanowi **32 % całkowitego importu gazu do UE netto**.*

- *W 2021 r. nastąpił **nieznaczny wzrost dotacji do ropy naftowej, węgla kamiennego i gazu**, natomiast dotacje na wytwarzanie energii elektrycznej z paliw kopalnych zmniejszyły się, przy czym dotacje do paliw kopalnych utrzymały się na stosunkowo stabilnym poziomie. **Dopłaty do energii ze źródeł odnawialnych** wzrosły o 7 % w 2020 r., a **w 2021 r. nieznacznie się zmniejszyły**. **Dopłaty do efektywności energetycznej** zmniejszyły się w 2020 r., lecz **w 2021 r. ponownie wzrosły**.*

- ***UE znacząco przekroczyła cel redukcji emisji na 2020 r.** określony w Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, osiągając w 2020 r. redukcję krajowych emisji gazów cieplarnianych netto w UE o 32 % (bez LULUCF[11]). Ze wstępnych szacunków wynika, że w 2021 r. spodziewany jest ponowny wzrost emisji, przy czym nadal mają być one niższe w porównaniu z poziomami sprzed pandemii.*

- ***Cele UE na 2020 r. w zakresie efektywności energetycznej i energii ze źródeł odnawialnych zrealizowano z nadwyżką**. Zużycie energii końcowej i zużycie energii pierwotnej były niższe od celów na 2020 r. odpowiednio o 5,4 % i 5,8 %. UE osiągnęła udział energii odnawialnej w końcowym zużyciu energii brutto na poziomie 22,1 %, przekraczając tym samym cel 20 % wyznaczony w dyrektywie w sprawie energii odnawialnej z 2009 r.*

- *W 2019 r. i 2020 r. **wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych pozwolił zastąpić odpowiednio około 155,6 Mtoe i 164,6 Mtoe paliw kopalnych**. Stanowi to oszczędność na poziomie **43,5 mld EUR z tytułu unikania stosowania paliw kopalnych** w UE w 2019 r. **oraz 34,6 mld EUR** w 2020 r.*

- Od maja do sierpnia 2022 r. ***UE wytworzyła rekordową ilość 12 % energii elektrycznej z energii słonecznej** i **13 % z energii wiatrowej**. Jak wynika ze wstępnych danych, rok **2022 będzie rekordowy dla europejskiego rynku fotowoltaiki**, ponieważ na*

[10] COM(2021) 660 final.

[11] Użytkowanie gruntów, zmiana użytkowania gruntów i leśnictwo.

*największych rynkach państw członkowskich UE roczny wzrost produkcji wyniesie 17–26 %.**Latem 2022 r. nastąpił jednak spadek produkcji energii wodnej w porównaniu z poprzednimi latami, z 14 % do 11 %**, ze względu na niski poziom wody w rzekach i zbiornikach spowodowany suszą.*

- *Oczekuje się, że **udział odnawialnych źródeł energii w koszyku energii elektrycznej wzrośnie z 37 % w 2021 r. do 69 % w 2030 r.** Aby przyspieszyć ten proces, należy w pierwszej kolejności zająć się **uciążliwymi procedurami udzielania pozwoleń, problemami z integracją sieci** oraz **trudnościami w łańcuchach dostaw**.*

- *UE utrzymuje się w czołówce w dziedzinie badań nad czystą energią, przy czym państwa członkowskie stale zwiększają inwestycje publiczne w badania naukowe i innowacje, a UE potwierdza swoją pozycję lidera w dziedzinie technologii takich jak morska energetyka wiatrowa. Niezbędne są jednak **większe inwestycje publiczne i prywatne w badania naukowe i innowacje** oraz **działania na rzecz zwiększania skali i wdrażania**, aby zwiększyć konkurencyjność UE.*

- *Znacznie **wzrosły możliwości finansowania europejskiego łańcucha wartości wodoru na szczeblu unijnym i krajowym**. W ramach mechanizmu ważnych projektów stanowiących przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania zatwierdzono inwestycje publiczne w łańcuch wartości wodoru o wartości 10,6 mld EUR, co ma stanowić zachętę do przyciągania inwestycji prywatnych w sektorze wodoru. W ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności udostępniona zostanie kwota w wysokości około 10,6 mld EUR na wsparcie projektów w zakresie wodoru. Producenci elektrolizerów w Europie zobowiązali się do **dziesięciokrotnego zwiększenia zdolności produkcyjnych w zakresie elektrolizerów do 17,5 GW do 2025 r.***

- ***Państwa członkowskie wdrażają środki mające na celu zwiększenie efektywności energetycznej we wszystkich sektorach**. W przemyśle w niektórych przypadkach przedsiębiorstwa mają obecnie obowiązek wdrożenia zaleceń z audytu energetycznego, jeżeli okres zwrotu z inwestycji jest krótszy niż 5 lat. Środki mające na celu wykorzystanie ciepła odpadowego dają duże możliwości w zakresie oszczędności energii. Państwa członkowskie wdrażają środki w zakresie renowacji energetycznej, w tym programy na rzecz mieszkalnictwa socjalnego i zwalczania ubóstwa energetycznego oraz renowacji budynków publicznych, w szczególności szkół, uniwersytetów i infrastruktury opieki zdrowotnej.*

2. ZWIĘKSZENIE BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO, DYWERSYFIKACJA I PRZYSPIESZENIE REALIZACJI EUROPEJSKIEGO ZIELONEGO ŁADU

W 2022 r. ceny gazu i energii elektrycznej osiągnęły najwyższy poziom w historii. W ciągu ostatniego roku ceny energii elektrycznej w Europie gwałtownie wzrosły do poziomu znacznie wyższego niż w ostatnich dziesięcioleciach. Dynamika ta jest nierozerwalnie związana z wysokimi cenami gazu powodującymi wzrost cen energii elektrycznej produkowanej w elektrowniach gazowych. **Ceny zaczęły gwałtownie wzrastać w drugiej połowie 2021 r.**, kiedy po złagodzeniu ograniczeń związanych z COVID-19 gospodarka światowa przyspieszyła. Następnie inwazja Rosji na Ukrainę pogorszyła tę sytuację.

Jednocześnie **poziom wytwarzania energii elektrycznej w UE był niższy niż zwykle**. **Rekordowo wysokie temperatury tego lata** spowodowały wzrost zapotrzebowania na

energię do celów chłodzenia i zwiększyły presję na wytwarzanie energii elektrycznej z powodu suszy (stanowiącej wyzwanie dla elektrowni wodnych) i wysokich temperatur wody (stanowiących wyzwanie dla produkcji energii jądrowej). **Ekstremalne warunki pogodowe i ich wpływ na zasoby wodne przyczyniły się zatem do niedoboru energii i wysokich cen energii**, powodując obciążenie dla konsumentów, przedsiębiorstw i przemysłu oraz hamując ożywienie gospodarcze. Dodatkowa presja podażowa na ceny energii i towarów żywnościowych napędza **globalną presję inflacyjną, osłabiając siłę nabywczą gospodarstw domowych** i gospodarki.

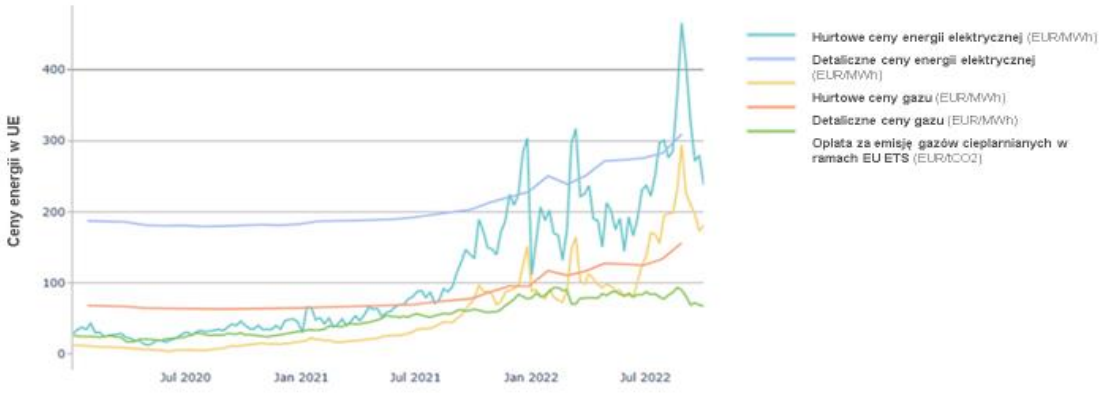

Wykres 1: Hurtowe i detaliczne ceny gazu i energii elektrycznej oraz opłaty za emisję gazów cieplarnianych w UE. Źródła: Platts, VaasaETT

Wniosek **Komisji** z 14 września dotyczący **rozporządzenia w sprawie interwencji w sytuacji nadzwyczajnej w celu rozwiązania problemu wysokich cen energii** w rekordowym czasie – już 30 września – uzyskał porozumienie polityczne Rady ds. Energii. We wniosku tym określono: **cel dotyczący ogólnego zmniejszenia zapotrzebowania na energię elektryczną** ze strony wszystkich konsumentów, ze szczególnym uwzględnieniem ograniczenia popytu w godzinach cen szczytowych, **pułap przychodów w odniesieniu do technologii inframarginalnych** oraz **składki solidarnościowe z tytułu nadmiernych zysków** pochodzących z działalności w sektorze ropy naftowej, gazu, węgla i rafinerii. **Dochody byłyby** pobierane przez państwa członkowskie i **kierowane do odbiorców energii**, w szczególności do **gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji**, **najbardziej dotkniętych przedsiębiorstw**, w tym MŚP, oraz **sektorów energochłonnych**. We wniosku rozszerzono również zestaw narzędzi dotyczących cen energii udostępniony państwom członkowskim w celu wspierania konsumentów, dzięki czemu możliwe będzie stosowanie cen energii elektrycznej regulowanych poniżej kosztów oraz rozszerzenie zakresu stosowania cen regulowanych, aby objąć także małe i średnie przedsiębiorstwa.

W następstwie tych działań mających na celu obniżenie cen energii elektrycznej 18 października Komisja zaproponowała zestaw środków mających na celu **obniżenie cen gazu ziemnego i wzmocnienie solidarności między państwami członkowskimi**. Komisja zaproponowała wyposażenie UE w narzędzia prawne umożliwiające **wspólne zakupy gazu**, zapewnienie przepływu gazu tam, gdzie jest on potrzebny, oraz zwiększenie zdolności UE do

szybkiego reagowania w nagłych przypadkach poprzez ustanowienie **przepisów dyspozytywnych dotyczących dwustronnych umów o solidarności** dla tych państw członkowskich, które jeszcze ich nie zawarły. Aby obniżyć ceny gazu, ACER miałaby za zadanie opracować **nowy uzupełniający poziom odniesienia na potrzeby zakupów LNG**. Ponadto, aby stawić czoła trwającemu kryzysowi energetycznemu, Komisja proponuje wprowadzenie uruchamianego w razie potrzeby mechanizmu **ograniczania cen za pośrednictwem głównej europejskiej giełdy gazu**, tj. TTF.

Komisja ściśle monitoruje i omawia z państwami członkowskimi postępy w zakresie **trwających ocen wystarczalności zasobów, które powinny dać obraz konkretnych zagrożeń na najbliższą zimę.** Podstawą tych ocen są najbardziej aktualne pomiary i stan źródeł wytwarzania w okresie zimowym oraz działania niezbędne do zaradzenia konkretnym zagrożeniom. Takie działania należy realizować z pełnym poszanowaniem rynku wewnętrznego, ponieważ handel transgraniczny nie tylko jest podstawowym elementem rynku wewnętrznego, ale stanowi również kluczową cechę europejskiej solidarności w zakresie energii elektrycznej i gazu. Dlatego też wszelkie nadmierne ograniczenia mogą zagrozić bezpieczeństwu dostaw energii elektrycznej do państw członkowskich, regionów i UE.

2.1. DOSTAWY ENERGII

Od początku inwazji na Ukrainę Rosja manipuluje dostawami gazu, aby osłabić solidarność i bezpieczeństwo energetyczne UE. Ogółem, częściowe lub całkowite **ograniczenie dostaw**[12] dotknęło bezpośrednio 13 państw członkowskich, przy czym **pięć państw członkowskich** (Bułgaria, Polska, Litwa, Łotwa i Finlandia) **nie otrzymuje już żadnych dostaw gazu** z Rosji. **Gazprom stopniowo zmniejszył przepływ gazu** przez gazociąg Nord Stream 1 do zera na początku września, a ostatnie incydenty dotyczące gazociągu Nord Stream 1 i 2 były kolejnym sygnałem ostrzegawczym dla UE, aby zwiększyć bezpieczeństwo dostaw i gotowość do reagowania na poważne scenariusze zakłóceń. System energetyczny UE jest odporny, również na zagrożenia hybrydowe. Poza zapewnianiem bezpieczeństwa dostaw energii należy jednak również kontynuować działania na rzecz ochrony infrastruktury krytycznej i cyberbezpieczeństwa. Ciągłe manipulowanie **dostawami gazu** do UE doprowadziło do znacznego zmniejszenia udziału Rosji w naszym imporcie rurociągowym. Podczas gdy w 2021 roku 41 % gazu ziemnego importowanego do UE pochodziło z Federacji Rosyjskiej, do września 2022 r. **import gazu z rosyjskich gazociągów zmniejszył się do 9 %**.

Dzięki wdrożeniu planu REPowerEU i zewnętrznej strategii energetycznej UE stały spadek dostaw z Rosji od początku wojny został zrekompensowany przez wzrost alternatywnych dostaw gazu za sprawą skutecznych działań na rzecz współpracy z partnerami międzynarodowymi. W okresie od stycznia do lipca import za pośrednictwem terminali skroplonego gazu ziemnego (LNG) od dostawców spoza Rosji wzrósł o 19 mld m^3, a przywóz rurociągami – o 14 mld m^3. **LNG jest obecnie głównym źródłem dostaw i stanowi 32 % całkowitego importu gazu netto**. Głównymi dostawcami do UE są Norwegia i Stany Zjednoczone.

Komisja postanowiła również podjąć działania w zakresie zasadniczego aspektu przygotowań do zimy, czyli **magazynowania gazu**. W rozporządzeniu w sprawie magazynowania

[12] BG, PL, DE, FI, DK, NL, IT, FR, AT, CZ, SK, LV – oraz LT, która samodzielnie podjęła decyzję o wstrzymaniu całego importu z Rosji.

określono cel polegający na zgromadzeniu co najmniej 80 % gazu w magazynach do listopada 2022 r. W połowie października bieżącego roku **poziom napełnienia magazynów gazu w UE** przekroczył 91 %, przy czym 14 państw członkowskich przekroczyło poziom 80 % już 5 października 2022 r. Wszystkie państwa członkowskie realizują swoje cele w zakresie magazynowania, a Komisja kontynuuje prace nad wdrożeniem rozporządzenia w celu zapewnienia, aby żadne z nich nie miało trudności z osiągnięciem tych celów.

Na dostawy energii elektrycznej w UE wpłynęło również kilka innych zakłóceń również wpłynęło. Podczas gdy UE wytworzyła rekordowe 12 % energii elektrycznej z **energii słonecznej** od maja do sierpnia 2022 r. i 13 % z **energii wiatrowej**, udział **energii wodnej**[13] spadł z 14 % do 11 % w porównaniu z poprzednimi latami ze względu na niski poziom wody w kilku rzekach i zbiornikach wodnych związany z letnimi suszami.

W 2020 r. elektrownie **jądrowe** wytwarzały około 24,6 %[14] całkowitej energii elektrycznej produkowanej w UE. **Unijna flota jądrowa starzeje się jednak i dopóki nie zostaną uruchomione nowe inwestycje, jej całkowita produkcja będzie tymczasowo spadać do końca tego dziesięciolecia**[15]. Susze i wysokie temperatury doprowadziły do braku wody chłodzącej dla elektrowni jądrowych oraz do niskiego poziomu wód, co utrudniło produkcję i transport paliw jądrowych. Efektem tego była niższa produkcja w 2022 r.

Od marca 2022 r. obserwuje się niedobory, a nawet brak niektórych **kluczowych produktów ropopochodnych** (przede wszystkim oleju napędowego, paliwa lotniczego do silników odrzutowych i oleju opałowego), **głównie z powodu rosnącego popytu** i stosowania własnych sankcji przez operatorów z UE w oczekiwaniu na środki ogólnounijne. Sytuację pogorszyły latem **incydenty w niektórych rafineriach UE, a także pewne trudności logistyczne** spowodowane niskim poziomem wody w Renie i Dunaju, które są kluczowymi drogami wodnymi wykorzystywanymi do transportu paliw. Skłoniło to niektóre państwa członkowskie do **uruchomienia awaryjnych zapasów naftowych**, aby zrekompensować niedobory produktów ropopochodnych. Komisja, w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi i Europejską Grupą Koordynacyjną ds. Ropy Naftowej i Produktów Ropopochodnych, stale monitoruje rozwój sytuacji.

2.2. DYWERSYFIKACJA DOSTAW ENERGII DO UE

UE jako największy importer gazu ziemnego na świecie ma długoterminową strategię **dywersyfikacji źródeł i dróg importu gazu ziemnego**. Zakłada ona połączenie UE z nowymi źródłami dostaw, np. poprzez **południowy korytarz gazowy**, oraz nowymi źródłami LNG w rejonie Morza Śródziemnego. W ostatnim czasie działania na rzecz dywersyfikacji nabrały tempa, np. dzięki otwarciu 28 września 2022 r. gazociągu **Baltic Pipe**, wspieranego przez transeuropejskie sieci energetyczne. Gazociąg Baltic Pipe przyczynia się do zwiększenia dywersyfikacji dostaw gazu w Europie Środkowo-Wschodniej i w krajach bałtyckich poprzez otwarcie nowej drogi importu z rejonu Morza Północnego do

[13] W ramach programu Copernicus usługa w zakresie zmiany klimatu oferuje wsparcie dla sektora energii odnawialnej za pomocą dedykowanych produktów ukierunkowanych na produkcję energii z instalacji fotowoltaicznych oraz energii wiatrowej i wodnej w czasie zbliżonym do rzeczywistego (dane historyczne, w czasie zbliżonym do rzeczywistego oraz prognozy w ramach różnych scenariuszy).

[14] Najnowsze dane Eurostatu: Nuclear energy statistics – Statistics Explained (europa.eu) [Statystyki dotyczące energii jądrowej – wyjaśnienie danych statystycznych].

[15] Przewiduje się, że udział energii jądrowej w produkcji energii elektrycznej brutto wyniesie 16 % do 2030 r. (scenariusz w ramach pakietu „Gotowi na 55") i 15 % do 2050 r. (komunikat „Czysta planeta dla wszystkich" i Plan w zakresie celów klimatycznych).

UE. Umożliwi on import do 10 mld m^3 gazu rocznie z Norwegii do Polski oraz transport 3 mld m^3 gazu z Polski do Danii. Niedawno – 1 października – zainaugurowano również połączenie międzysystemowe Grecja–Bułgaria, które stanowi punkt zwrotny w strategii dywersyfikacji i odporności.

W obliczu obecnej presji na dostawy energii Komisja i państwa członkowskie utworzyły unijną platformę energetyczną stanowiącą **dobrowolny mechanizm koordynacyjny wspierający zakup gazu, LNG i wodoru** oraz mający na celu ułatwienie dywersyfikacji dostaw gazu. Podstawę unijnej platformy energetycznej stanowią trzy filary: agregacja zapotrzebowania na gaz w celu dokonywania wspólnych zakupów, optymalizacja wykorzystania infrastruktury w UE w celu wspierania zmian w strukturze przepływu oraz koordynacja współpracy z partnerami międzynarodowymi.

Platforma przyczyniła się do przyspieszenia procesu zawierania **umów z wiarygodnymi i zaufanymi partnerami energetycznymi** w celu dywersyfikacji i zabezpieczenia dostaw energii do UE w perspektywie krótko- i średnioterminowej. 15 czerwca 2022 r. w Kairze zawarto trójstronną umowę między **UE, Egiptem i Izraelem** w celu zwiększenia dostaw gazu z Izraela do UE za pośrednictwem egipskich terminali LNG. 18 lipca 2022 r. **UE i Azerbejdżan** podpisały protokół ustaleń w sprawie partnerstwa strategicznego w dziedzinie energii. Nowy protokół ustaleń umożliwi podwojenie przepustowości południowego korytarza gazowego do co najmniej 20 mld metrów sześciennych rocznie od 2027 r. zgodnie z planem REPowerEU, a jednocześnie zapewni atrakcyjne i stabilne warunki dostaw gazu ziemnego do UE, co odzwierciedla długoterminowy charakter partnerstwa energetycznego między UE a Azerbejdżanem. Ponadto UE zintensyfikowała dialog na temat zwiększenia dostaw gazu ze swoimi zaufanymi partnerami, w tym z USA, Norwegią i Algierią. Ożywiła również rozmowy z Kanadą w sprawie ewentualnych dostaw w perspektywie średnioterminowej.

W swoim bezpośrednim **sąsiedztwie** UE podjęła odważny i bezprecedensowy krok, aby wesprzeć nadzwyczajną synchronizację ukraińskich i mołdawskich sieci elektroenergetycznych z europejską siecią kontynentalną, co pozwoli utrzymać stabilność sieci i stworzyć warunki dla korzystnego dla obu stron handlu energią elektryczną.

Ponieważ wkład przedsiębiorstw działających na rynku gazu ma zasadnicze znaczenie dla powodzenia tego mechanizmu, Komisja **powołuje również branżową grupę doradczą**[16]. Grupa ta zapewni Komisji doradztwo w zakresie praktycznej realizacji wspólnych zakupów oraz specyfikacji technicznych dotyczących wspólnych zakupów dostosowanych do potrzeb przemysłu. Przeanalizuje ona takie rozwiązania jak wspólne przetargi i tworzenie spółek *joint venture* na potrzeby zakupu gazu.

Współpraca z przemysłem już przynosi efekty. Na przykład wdrożenie planu działania REPowerEU w sprawie **biometanu** pozwoliło osiągnąć ważny cel pośredni dzięki oficjalnemu uruchomieniu **partnerstwa przemysłowego na rzecz biometanu** (BIP). Plan działania ułatwi osiągnięcie celu polegającego na osiągnięciu produkcji zrównoważonego biometanu na poziomie 35 mld m^3 rocznie w UE do 2030 r. Partnerstwo przemysłowe na rzecz biometanu będzie wspierać realizację planu działania za pośrednictwem kilku grup zadaniowych, w skład których wchodzą eksperci z sektora przemysłu, przedstawiciele organów publicznych z sektora pierwotnego, naukowcy i przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego.

[16] https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/expert-groups/consult?lang=pl&groupID=3865

Ponadto **w ramach platformy energetycznej powołano pięć grup regionalnych** z udziałem Komisji, państw członkowskich i wskazanych państw Wspólnoty Energetycznej. Grupy te pozwolą lepiej zrozumieć potencjalne zapotrzebowanie na gaz, które zostanie uwzględnione w programie wspólnych zakupów, gdy jego wielkość zostanie już określona.

Dywersyfikacji tras musi towarzyszyć dywersyfikacja źródeł energii, np. polegająca na zwiększeniu udziału energii ze źródeł odnawialnych, przyspieszeniu wykorzystania wodoru odnawialnego, zwiększeniu udziału zrównoważonego biometanu, zmniejszeniu zużycia paliw kopalnych w sektorach przemysłu i transportu, w których trudno jest ograniczyć emisję gazów cieplarnianych, oraz przyspieszeniu wydawania pozwoleń i wprowadzania innowacji.

Jeżeli chodzi o **wykorzystanie źródeł krajowych**, w 2021 r.[17] na rynku nowo zainstalowanych mocy wytwórczych energii odnawialnej odnotowano rekordowy poziom 36 GW. Dzięki wzrostowi udziału **energii ze źródeł odnawialnych UE zastąpiła około 164,6 Mtoe i 155,6 Mtoe paliw kopalnych** odpowiednio w 2020 r. i 2019 r. w porównaniu z poziomem wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych w 2005 r. Stanowi to oszczędność na poziomie **43,5 mld EUR** dla UE łącznie z tytułu unikania stosowania paliw kopalnych w 2019 r. oraz **34,6 mld EUR** w 2020 r.[18] Oszczędności na paliwach kopalnych wynikające z wykorzystania energii odnawialnej, które znacznie wzrosłyby po osiągnięciu proponowanego celu dotyczącego 45 % udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym do 2030 r., umożliwiłyby UE stopniowe zmniejszenie do zera zależności od paliw kopalnych pochodzących z Rosji do 2027 r.

Rozbudowana polityka UE w zakresie wdrażania odnawialnych źródeł energii została bardzo wzmocniona od czasu przyjęcia planu REPowerEU i przyczyniła się do znaczącego wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii również we wszystkich sektorach zastosowań końcowych. Jak wynika ze wstępnych danych, rok **2022 będzie rekordowy dla europejskiego rynku fotowoltaiki**, ponieważ na największych rynkach państw członkowskich UE roczny wzrost produkcji wyniesie od 17 % do 26 %[19]. W sumie oczekuje się, że **udział odnawialnych źródeł energii w produkcji energii elektrycznej wzrośnie z 37 % w 2021 r.[20] do 69 % w 2030 r.**

Wraz z **przyspieszeniem wykorzystania wodoru** zaproponowanym w planie działania REPowerEU Komisja przedstawiła szacunkowe dane dotyczące potrzeb inwestycyjnych i dodatkowych kosztów ze szczególnym naciskiem na zastąpienie gazu ziemnego. We wrześniowym orędziu o stanie Unii wygłoszonym w Parlamencie Europejskim przewodnicząca Komisji ogłosiła utworzenie **Europejskiego Banku Wodoru**. Bank ten ma na celu przekształcenie rynku wodoru z niszowego w rynek o dużej skali poprzez przyspieszenie produkcji i wykorzystania wodoru odnawialnego oraz połączenie tych procesów przez skoordynowany rozwój niezbędnej infrastruktury.

Jeżeli chodzi o wpływ **energii jądrowej** na bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej w nadchodzących latach, państwa członkowskie muszą podjąć w odpowiednim czasie decyzje dotyczące inwestycji w długoterminową eksploatację istniejących elektrowni

[17] https://www.iea.org/news/renewable-power-is-set-to-break-another-global-record-in-2022-despite-headwinds-from-higher-costs-and-supply-chain-bottlenecks

[18] https://www.eurobserv-er.org/pdf/20th-annual-overview-barometer/

[19] Global Market Outlook For Solar Power 2022–2026 [Perspektywy rynku globalnego dotyczące energii słonecznej na lata 2022–2026], SolarPower Europe.

[20] European Electricity Review 2022 [Europejski przegląd rynku energii elektrycznej 2022] Ember (ember-climate.org).

jądrowych oraz odpowiednich ulepszeń w zakresie bezpieczeństwa i wydajności, w tym w zakresie działań na rzecz przystosowania się do zmiany klimatu. Ponadto, aby ułatwić **zminimalizowanie ryzyka** związanego z **bezpieczeństwem dostaw rosyjskiego paliwa jądrowego i usług związanych z jądrowym cyklem paliwowym**, a także sprzętu i technologii w niektórych państwach członkowskich[21], Komisja i Agencja Dostaw Euratomu intensyfikują działania we współpracy z państwami członkowskimi i ich organami w celu zapewnienia dostępności dostaw paliw alternatywnych z UE oraz od wiarygodnych partnerów międzynarodowych.

2.3 ZAPOTRZEBOWANIE NA ENERGIĘ

Poprawa efektywności energetycznej i zmniejszenie zapotrzebowania na energię mają zasadnicze znaczenie w kontekście ochrony przed potencjalnymi zakłóceniami dostaw oraz minimalizowania ich skutków i związanych z nimi kosztów. Może to być często najtańszy, najbezpieczniejszy i najczystszy sposób na zmniejszenie naszej zależności od przywozu paliw kopalnych z Rosji, który jednocześnie przyczynia się do redukcji emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń powietrza, co pomaga w walce ze zmianą klimatu.

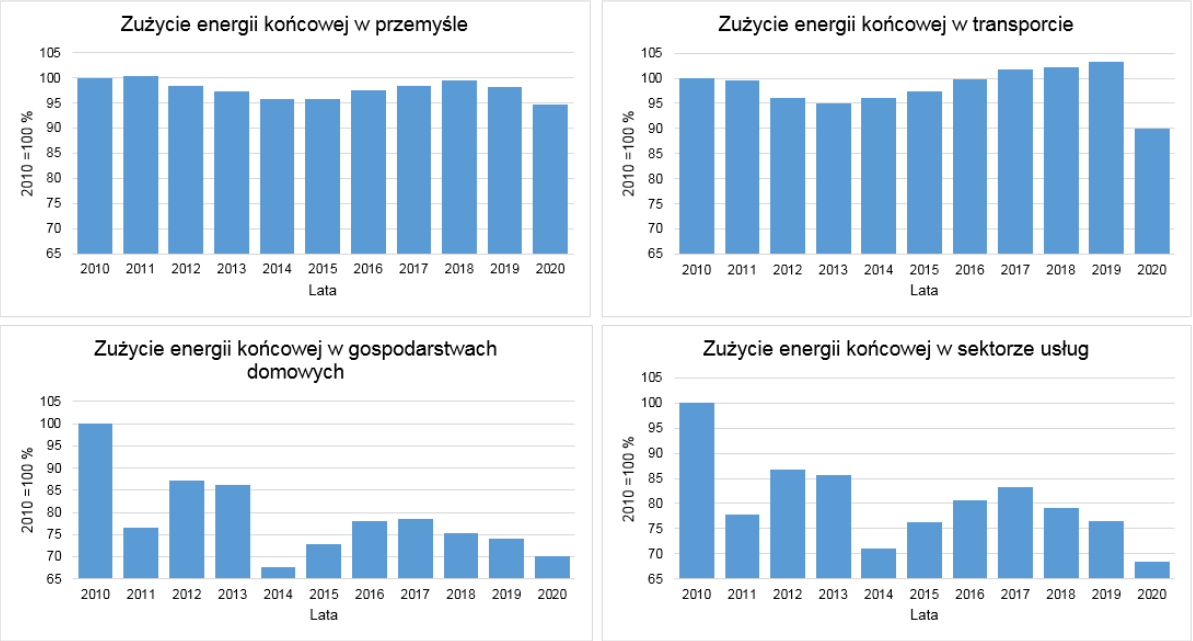

Wykres 2: Zmniejszenie zużycia energii końcowej w przemyśle, transporcie, gospodarstwach domowych i sektorze usług. Źródło: Eurostat, 2022 r.[22]

W maju 2022 r. Komisja zaproponowała zestaw inicjatyw, zaczynając od przedstawienia unijnego **planu „Oszczędzaj energię”**, który ma pomóc państwom członkowskim w opracowaniu najlepiej dostosowanych środków służących ograniczeniu zużycia energii. W lipcu 2022 r. Komisja zaproponowała również **nowe narzędzie legislacyjne** i **Europejski**

[21] Spośród 13 państw członkowskich UE produkujących energię jądrową cztery państwa członkowskie są w pełni – a jedno częściowo – uzależnione od dostaw rosyjskiego paliwa jądrowego. Niektóre z nich są szczególnie narażone, ponieważ energia jądrowa stanowi duży udział w produkcji energii elektrycznej (do 53,8 %), a ich zależność od innych rosyjskich dostaw energii (gazu, ropy) jest wysoka.

[22] Wykresy dotyczące gospodarstw domowych i usług zostały skorygowane w celu uwzględnienia warunków klimatycznych. Współczynnik korygujący związany z klimatem oblicza się przez podzielenie liczby stopniodni grzania (HDD) w każdym roku przez średnią liczbę stopniodni grzania z okresu 1980–2004.

plan zmniejszania zapotrzebowania na gaz w celu zmniejszenia zużycia gazu w Europie o 15 % do wiosny przyszłego roku, a 5 sierpnia 2022 r. Rada przyjęła rozporządzenie w sprawie zmniejszenia zapotrzebowania na gaz[23]. Państwa członkowskie wdrażają obecnie środki zmniejszające zapotrzebowanie na gaz, które zostaną uwzględnione w **zaktualizowanych planach krajowych na wypadek sytuacji nadzwyczajnej, które mają zostać przedstawione pod koniec października 2022 r.**

Zgodnie z celami planu **REPowerEU** i pakietu **„Oszczędzanie gazu na bezpieczną zimę" większość państw członkowskich przyjęła środki zachęcające do oszczędzania energii** w budynkach, przemyśle i transporcie w perspektywie krótkoterminowej. Wiele z nich rozpoczęło kampanie informacyjne. **Kilka państw członkowskich wdrożyło środki mające na celu ustalenie maksymalnych temperatur ogrzewania i minimalnych temperatur chłodzenia** w określonych kategoriach budynków oraz zalecenia dotyczące obniżenia dozwolonej prędkości na autostradach. Niektóre **państwa członkowskie przyjęły również bardziej kompleksowe i strukturalne środki**, które przyniosą efekty już w nadchodzącym sezonie zimowym, **polegające na udoskonaleniu obowiązujących przepisów albo uzupełnienie istniejących systemów wsparcia** w odniesieniu do budynków, przemysłu i transportu.

Ponadto **Komisja zaproponowała podniesienie unijnego celu w zakresie efektywności energetycznej na 2030 r. do 13 %, aby pozyskać prywatne finansowanie na rzecz efektywności energetycznej**. W 2023 r. Komisja zainicjuje również europejską koalicję wysokiego szczebla na rzecz finansowania efektywności energetycznej przy udziale sektora finansowego.

Wraz z planem REPowerEU Komisja zaproponowała również wprowadzenie wymogu**, aby wszystkie nowe budynki były projektowane w sposób pozwalający na optymalizację ich potencjału w zakresie wytwarzania energii słonecznej** w ramach trwającego przeglądu dyrektywy w sprawie charakterystyki energetycznej budynków. Celem tego przeglądu jest zapewnienie **całkowitej dekarbonizacji europejskich zasobów budowlanych do 2050 r.**, ustalenie minimalnych norm charakterystyki energetycznej na potrzeby rozpoczęcia energooszczędnej renowacji budynków, zwiększenie wskaźnika renowacji do 2030 r., stopniowe wycofywanie ogrzewania opartego na paliwach kopalnych oraz zapewnienie maksymalnego wykorzystania potencjału energii słonecznej w budynkach. Takie środki będą istotne z punktu widzenia gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji, zwłaszcza w obecnym kontekście wysokich cen energii.

Przegląd i aktualizacja istniejących przepisów dotyczących produktów związanych z energią stanowią główny element **planu prac w zakresie ekoprojektu i etykietowania energetycznego[24], którego priorytetem są urządzenia grzewcze i chłodzące**. Równocześnie trwa ambitny przegląd dyrektywy w sprawie ekoprojektu[25].

2.4 SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA, PRZYSTĘPNOŚĆ CENOWA I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Sprawiedliwa transformacja i przystępność cenowa

[23] https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2022/08/05/council-adopts-regulation-on-reducing-gas-demand-by-15-this-winter/

[24] C/2022/2026, Dz.U. C 182 z 4.5.2022, s. 1.

[25] https://environment.ec.europa.eu/publications/proposal-ecodesign-sustainable-products-regulation_pl

Ramy polityczne mające na celu przyspieszenie sprawiedliwej transformacji energetycznej i klimatycznej są ukierunkowane na regiony, sektory i przedsiębiorstwa o wysokiej intensywności emisji gazów cieplarnianych lub wysokim uzależnieniu od wydobycia stałych paliw kopalnych. **Regiony, w których wydobywa się węgiel, torf i łupki bitumiczne oraz regiony o wysokiej emisji dwutlenku węgla, które najbardziej odczuwają skutki transformacji w kierunku neutralności klimatycznej, mogą otrzymać środki z mechanizmu sprawiedliwej transformacji**. Komisja dąży do przyjęcia wszystkich terytorialnych planów sprawiedliwej transformacji do końca 2022 r. i wspiera wszystkie regiony za pośrednictwem platformy sprawiedliwej transformacji oraz inicjatywy dla regionów górniczych w okresie transformacji. Zalecenie Rady w sprawie zapewnienia sprawiedliwej transformacji w kierunku neutralności klimatycznej, przyjęte 16 czerwca 2022 r., przewiduje dodatkowe wspólne ramy kompleksowej i spójnej polityki zatrudnienia, polityki w zakresie umiejętności i polityki społecznej, mające na celu zapewnienie, aby nikt nie został pominięty zgodnie z Europejskim filarem praw socjalnych.

Wpływ wysokich i zmiennych cen energii na konsumentów, MŚP i przemysł we wszystkich państwach członkowskich UE **jest bardzo niepokojący**. W latach 2019–2022 udział wydatków na energię[26] wzrósł w państwach członkowskich UE średnio o ponad jedną trzecią, przy czym w niektórych państwach – niemal dwukrotnie[27]. **Istnieje ryzyko, że większa grupa gospodarstw domowych** może nie być w stanie zapłacić swoich rachunków za energię, co będzie dotyczyło nie tylko gospodarstw domowych o niskich dochodach, ale także gospodarstw domowych o niższych średnich dochodach, a w niektórych państwach członkowskich może dotknąć jeszcze więcej gospodarstw. Grozi to pogorszeniem sytuacji w zakresie ubóstwa energetycznego – w 2020 r. problem ten dotykał 35 mln obywateli Unii (ok. 8 % ludności UE), którzy nie byli w stanie odpowiednio ogrzać swoich domów. Z tego względu tym pilniejsze stało się dla państw członkowskich zajęcie się zarówno bezpośrednimi, jak i „podstawowymi przyczynami" ubóstwa energetycznego poprzez połączenie ukierunkowanych środków nadzwyczajnych z działaniami długoterminowymi, takimi jak działania w zakresie efektywności energetycznej, oraz ograniczenie wszelkich możliwych negatywnych skutków polityki klimatycznej i energetycznej. W maju 2022 r. Komisja powołała Grupę Koordynacyjną ds. Ubóstwa Energetycznego i Odbiorców Wrażliwych[28], która pomoże państwom członkowskim w wymianie doświadczeń związanych z walką z ubóstwem energetycznym.

Ponadto wysokie ceny energii w nierównym stopniu wpływają na przedsiębiorstwa i przemysł, a także na gospodarstwa domowe, co powoduje istotne problemy z przystępnością cen energii dla niektórych przedsiębiorstw i sektorów. Zgodnie z planem REPowerEU zmiana **tymczasowych kryzysowych ram pomocy państwa** dotyczy możliwości przyznania pomocy na przestawienie się na inne rodzaje paliwa. W szczególności rozszerzono tymczasowe ramy kryzysowe, aby objąć nimi środki przyspieszające wprowadzanie energii ze źródeł odnawialnych i ułatwiające dekarbonizację procesów przemysłowych. Na potrzeby dekarbonizacji państwa członkowskie mogą wspierać inwestycje w przemyśle, aby stopniowo wycofywać paliwa kopalne i tworzyć mniej niestabilne środowisko biznesowe poprzez elektryfikację, efektywność energetyczną oraz przejście na wykorzystanie odnawialnych źródeł energii i wodoru elektrolitycznego.

[26] Nie obejmuje to kosztów paliwa transportowego.
[27] Komisja Europejska, sprawozdanie dotyczące cen i kosztów energii w 2022 r. (w przygotowaniu).
[28] https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/expert-groups/consult?lang=pl&groupID=3849

Państwa członkowskie wprowadziły szeroki wachlarz **środków wsparcia**, w tym środki oparte na zestawie narzędzi dotyczących cen energii. Państwa członkowskie zapewniły m.in. bezpośrednie wsparcie dochodów, obniżki podatków oraz opłaty i rabaty na rachunkach za energię dla odbiorców, a także środki wspierające efektywność energetyczną i wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych na miejscu. Państwa członkowskie interweniowały również w zakresie cen detalicznych energii elektrycznej i gazu. W komunikacie w sprawie planu REPowerEU[29] z marca 2022 r. **Komisja przedstawiła wytyczne dotyczące interwencji państwa w zakresie ustalania cen** za dostawy energii elektrycznej, zapewniające korzyści konsumentom podczas obecnego kryzysu i zwiększające konkurencję z korzyścią dla konsumentów w perspektywie długoterminowej. Ponadto, jak określono w komunikacie w sprawie krótkoterminowych interwencji na rynku energii i długoterminowych udoskonaleń struktury rynku energii elektrycznej, Komisja przedstawiła przepisy umożliwiające regulację cen detalicznych dla MŚP i gospodarstw domowych poniżej kosztów. Zostało to uzgodnione na szczeblu politycznym na nadzwyczajnym posiedzeniu Rady ds. Transportu, Telekomunikacji i Energii, które odbyło się 30 września 2022 r.

Jeżeli chodzi o **współpracę międzynarodową i kontakty zewnętrzne**, UE poczyniła istotne postępy we wdrażaniu globalnego zobowiązania dotyczącego metanu oraz partnerstwa z Republiką Południowej Afryki na rzecz sprawiedliwej transformacji energetycznej, w następstwie zapowiedzi złożonych podczas COP26.

Zrównoważony charakter

Dalsze **zmniejszanie zanieczyszczenia powietrza** ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia ambitnego celu wyznaczonego w planie działania UE na rzecz eliminacji zanieczyszczeń oraz dla odpowiedniego reagowania na liczbę przedwczesnych zgonów związanych z zanieczyszczeniem powietrza, która wciąż utrzymuje się na wysokim poziomie. W **planie REPowerEU** i w zaktualizowanych krajowych planach w dziedzinie energii i klimatu **przewidziano możliwość dodatkowego ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza** przy wprowadzaniu usprawnień służących poprawie efektywności energetycznej, a także poprzez przejście na korzystanie z niepalnych odnawialnych źródeł energii, w szczególności energii słonecznej i wiatrowej. Jednocześnie dywersyfikacja dostaw i źródeł energii, nawet jeżeli ma wyłącznie tymczasowy charakter, wiąże się z ryzykiem wzrostu uzależnienia od węgla i bioenergii, co może skutkować większym zanieczyszczeniem powietrza.

Ogólny wpływ na jakość powietrza będzie prawdopodobnie różnił się w poszczególnych regionach geograficznych – kwestia ta zostanie zbadana bardziej szczegółowo w **sprawozdaniu dotyczącym trzeciej prognozy w sprawie czystego powietrza**[30] stanowiącym jeden z elementów szerzej zakrojonego **sprawozdania dotyczącego monitorowania realizacji i perspektyw zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń**. Taka analiza może ułatwić państwom członkowskim taki wybór wdrażanych środków, aby nie dopuścić do sytuacji, w której krótkoterminowe potrzeby będą zagrażały możliwości osiągnięcia długoterminowym celów w zakresie zdrowia publicznego.

Prace nad przeglądem **dyrektyw w sprawie jakości powietrza** w celu ściślejszego dostosowania europejskich norm jakości powietrza do zmienionych wytycznych w zakresie jakości powietrza przyjętych przez Światową Organizację Zdrowia w 2021 r. są na zaawansowanym etapie, przy czym przewiduje się, że odpowiedni wniosek ustawodawczy

[29] COM(2022) 108 final.

[30] Sprawozdanie ma zostać przyjęte do końca 2022 r.

zostanie przyjęty do końca roku. Przyczyni się to do dalszej poprawy jakości powietrza w całej UE i sprawi, że ścisła koordynacja działań między poszczególnymi dziedzinami polityki będzie ważniejsza niż kiedykolwiek wcześniej, i dzięki temu różne polityki te będą się wzajemnie wzmacniały.

Choć odejście od technologii turbiny parowej na rzecz wytwarzania odnawialnej energii elektrycznej z zasobów energii słonecznej i wiatrowej doprowadzi do ogólnego zmniejszenia zużycia wody słodkiej, zapotrzebowanie na nią, zwłaszcza na szczeblu lokalnym, wzrośnie w związku z intensyfikacją działań na rzecz upowszechnienia produkcji wodoru odnawialnego. Dlatego też przy wyborze miejsca budowy dodatkowych elektrolizerów należy zapewnić zgodność z przepisami ramowej dyrektywy wodnej.

3. POSTĘPY WE WDRAŻANIU UNII ENERGETYCZNEJ – PRZEGLĄD WSZYSTKICH ASPEKTÓW POLITYKI ENERGETYCZNO-KLIMATYCZNEJ

3.1. Obniżenie emisyjności i emisje gazów cieplarnianych

Najnowsze sprawozdania Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC) potwierdzają, że aby osiągnąć cele wyznaczone w porozumieniu paryskim i uniknąć niebezpiecznej zmiany klimatu, konieczne jest szybkie podjęcie działań transformacyjnych na szczeblu globalnym. UE podjęła zdecydowane zobowiązanie do ograniczenia globalnego ocieplenia i opracowuje wymierne strategie zgodne z celami na 2030 r. oraz z celem zakładającym osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r. UE wprowadziła również mechanizmy finansowania służące zapewnieniu zrównoważonej, sprawiedliwej społecznie i opłacalnej transformacji, a także opracowała ambitną strategię przystosowania się do zmiany klimatu.

Ze znaczną nadwyżką zrealizowała swój cel na 2020 r. zakładający **obniżenie poziomu emisji gazów cieplarnianych** o 20 % w porównaniu z poziomem z 1990 r.[31]. Całkowity poziom emisji gazów cieplarnianych[32], z wyłączeniem użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa i przy uwzględnieniu emisji z sektora lotnictwa, obniżył się w UE o 32 % w porównaniu z bazowym rokiem 1990, co oznacza redukcję o 1,55 mld ton ekwiwalentu dwutlenku węgla do 2020 r. Na podstawie wstępnych szacunków przewiduje się jednak[33], że w 2021 r. emisje gazów cieplarnianych w UE wzrosną w porównaniu z wyjątkowo niskim poziomem odnotowanym w 2020 r.[34] z uwagi na odbudowę gospodarki po pandemii, a także ze względu na fakt, że nadzwyczaj wysokie ceny gazu doprowadziły do tymczasowego odejścia od gazu na rzecz węgla.

Postępy w obszarze europejskich działań w dziedzinie klimatu
UE poczyniła istotne postępy we wdrażaniu **Europejskiego Zielonego Ładu**. W lipcu 2021 r. Komisja zaproponowała **kompleksowy pakiet przepisów dotyczących klimatu**

[31] https://unfccc.int/sites/default/files/resource/European%20Union-BR4_C_2019_8832_and_SWD_2019_432_2.pdf
[32] W ramach programu Copernicus usługa monitorowania atmosfery przekazuje dane zgromadzone w procesie monitorowania poziomu emisji i oferuje produkty opracowane na podstawie tych danych w czasie zbliżonym do rzeczywistego, a także dokonuje pomiaru stopnia realizacji celów wyznaczonych w przepisach UE i w prawnie wiążących instrumentach polityki międzynarodowej (porozumienie paryskie).
[33] Przybliżone szacunki poziomu emisji gazów cieplarnianych w 2021 r. zostaną opublikowane przez EEA pod koniec października 2022 r. i przedstawione w sprawozdaniu EEA pt. „Tendencje i prognozy w Europie w 2022 r." oraz w sprawozdaniu z postępów działań na rzecz klimatu.
[34] Zgodnie z danymi z unijnego wykazu gazów cieplarnianych do celów Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu z 2022 r. Wstępne dane zostaną przekazane razem ze sprawozdaniem z postępów działań na rzecz klimatu za 2022 r., które ma zostać opublikowane do końca października 2022 r.

i energii (wzmocniony dodatkowo najnowszym **planem REPowerEU**), który jest obecnie negocjowany przez Parlament Europejski i Radę, aby zagwarantować odpowiednie przystosowanie ram polityki UE do podwyższonego celu klimatycznego UE na 2030 r. W 2022 r. ustanowiono **europejski naukowy komitet doradczy ds. zmiany klimatu** odpowiedzialny za udzielanie niezależnych porad naukowych dotyczących działań UE i wyznaczonego przez nią celu klimatycznego. Komisja przyjęła również **wytyczne w sprawie uodparniania na zmianę klimatu** i zaktualizowała swoje **instrumenty lepszego stanowienia prawa**, aby zapewnić stosowanie tego samego podejścia przy ocenianiu, czy projekty środków są zgodne z celem zakładającym osiągnięcie neutralności klimatycznej i czy przyczyniają się do osiągnięcia postępów w przystosowaniu się do zmiany klimatu zgodnie z prawem o klimacie.

W 2022 r. UE wzmocniła również swoje środki z zakresu polityki w kluczowych sektorach w ramach wniosku ustawodawczego dotyczącego nowego **rozporządzenia w sprawie fluorowanych gazów cieplarnianych**, aby uzyskać dodatkowe skumulowane ograniczenia emisji do 2050 r. Kolejny wniosek ustawodawczy dotyczący zaostrzenia **norm emisji CO_2 dla pojazdów ciężkich** ma zostać przedstawiony do końca 2022 r.

Energia ze źródeł odnawialnych

W 2020 r. **UE osiągnęła 22,1 % udziału odnawialnych źródeł energii (OZE) w końcowym zużyciu energii brutto, przekraczając docelowy poziom 20 %** wyznaczony na 2020 r.[35] Ogólny udział odnawialnych źródeł energii (OZE) wzrósł w latach 2019–2020 o 2,2 punktu procentowego, po części dzięki niższemu zużyciu energii spowodowanemu pandemią COVID-19. Udział OZE w 2020 r. rożni się istotnie w poszczególnych państwach członkowskich. Jego najwyższy poziom w 2020 r. odnotowano w Szwecji (60,1 %), a na kolejnych miejscach uplasowały się Finlandia (43,8 %) i Łotwa (42,1 %). Biorąc pod uwagę krajowe mechanizmy wdrażania i aktualnie zgłoszone transfery statystyczne, wszystkie państwa członkowskie z wyjątkiem Francji osiągnęły swoje krajowe cele na 2020 r.[36] Belgia, Irlandia, Luksemburg, Niderlandy i Słowenia skorzystały z transferów statystycznych, aby osiągnąć swoje cele w zakresie OZE wyznaczone w dyrektywie dotyczącej OZE.

[35] Na mocy dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych.

[36] We Francji udział OZE wyniósł 19,1 %; wartość ta była o 3,9 punktu procentowego niższa od celu wyznaczonego dla tego państwa.

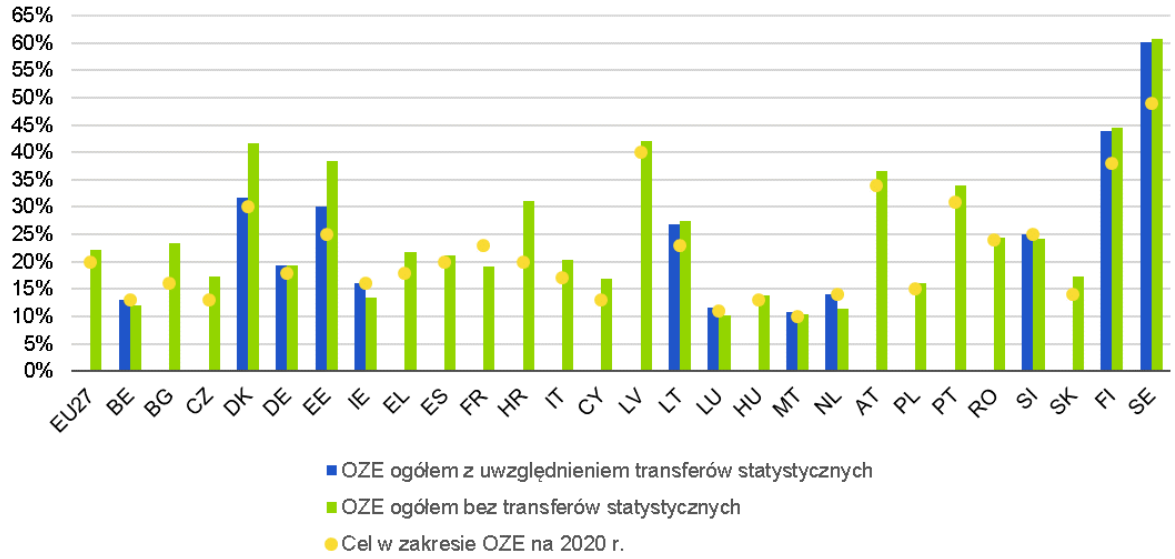

Wykres 3: Ogólne udziały OZE z uwzględnieniem transferów statystycznych i bez tych transferów w zestawieniu z celami w zakresie OZE na 2020 r. Źródło: Eurostat SHARES; dyrektywa w sprawie odnawialnych źródeł energii

W 2020 r. względny udział odnawialnych źródeł energii był największy w sektorze **energii elektrycznej**, gdzie osiągnął poziom 37,5 %. Udział odnawialnych źródeł energii w sektorze **ogrzewania i chłodzenia** wyniósł 23,1 % w 2020 r. W przypadku sektora **transportu** wartość tego wskaźnika była stosunkowo niższa i osiągnęła 10,2 % w 2020 r. **Bioenergia** nadal stanowi główne odnawiane źródło energii w UE – w 2020 r. jej udział we wszystkich źródłach energii odnawialnej wyniósł 58,1 %. Bioenergia pozostaje zasadniczo głównym odnawialnym źródłem energii w Europie (około 60 % udziału). Ze względu na coraz mniejszą zdolność pochłaniaczy dwutlenku węgla i konieczność zachowania różnorodności biologicznej, we wniosku Komisji dotyczącym zmiany dyrektywy w sprawie energii odnawialnej wchodzącym w skład pakietu „Gotowi na 55" wzmocniono kryteria zrównoważonego rozwoju w zakresie korzystania z biomasy do wytwarzania energii oraz zobowiązano państwa członkowskie do stosowania zasady wykorzystania kaskadowego w ich systemach wsparcia.

Wniosek dotyczący **zwiększenia ogólnego poziomu ambicji w zakresie udziału OZE do 45 %** i **przyspieszenia procedur udzielania pozwoleń** jest obecnie omawiany przez Radę i Parlament Europejski. Jego szybkie przyjęcie w ramach przeglądu przekształconej dyrektywy w sprawie energii odnawialnej byłoby kluczowe dla dalszego wdrażania energii ze źródeł odnawialnych. Osiągnięcie nowego, wyższego celu dotyczącego udziału OZE na poziomie 45 % przewidzianego w planie REPowerEU będzie wiązało się z koniecznością znacznego przyspieszenia procesu wdrażania energii ze źródeł odnawialnych i niemal potrojenia tempa średniego rocznego wzrostu udziału energii ze źródeł odnawialnych obserwowanego na przestrzeni ostatniej dekady. Jeżeli chodzi o obniżenie emisyjności transportu, zaawansowane biopaliwa[37] mogą przyczynić się do osiągnięcia celu w tym zakresie w zrównoważony sposób w połączeniu z paliwami odnawialnymi pochodzenia niebiologicznego. **W przekształconej dyrektywie w sprawie energii odnawialnej wyznaczono cel, zgodnie z którym udział zaawansowanych biopaliw w końcowym zużyciu energii w sektorze transportu ma wynieść co najmniej 3,5 % w 2030 r.** Od

[37] Surowce wymienione w załączniku IX do dyrektywy w sprawie energii odnawialnej.

2016 r. wielkość produkcji unijnej zwiększyła się ponad dwukrotnie i osiągnęła poziom 1 224 ktoe w 2020 r. Ponadto w ramach przeglądu przekształconej dyrektywy w sprawie energii odnawialnej zaproponowano również wyznaczenie celu, zgodnie z którym udział paliw odnawialnych pochodzenia niebiologicznego w końcowym zużyciu energii w sektorze transportu ma wynieść co najmniej 2,6 % w 2030 r.

Jeżeli chodzi o transport, w kompleksowej strategii na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności przedstawiono podstawowe założenia dotyczące sposobu, w jaki unijny system transportu może osiągnąć postawione przed nim cele związane z transformacją ekologiczną. Kilka działań przewidzianych w strategii zostało już zakończonych – Komisja zaproponowała zwiększenie produkcji i stopnia wykorzystania zrównoważonych paliw lotniczych i morskich za pośrednictwem inicjatyw **FuelEU Maritime** i **ReFuelEU Aviation**, a także przyspieszenie tempa wprowadzania i zwiększenie stopnia wykorzystania paliw odnawialnych i niskoemisyjnych oraz powiązanej z nimi infrastruktury za pomocą rozporządzenia w sprawie infrastruktury paliw alternatywnych.

Pilna i pełna transpozycja przekształconej dyrektywy w sprawie energii odnawialnej z 2018 r. ma kluczowe znaczenie dla powodzenia transformacji energetycznej, ponieważ dyrektywa ta zapewnia fundament dla szerzej zakrojonego procesu wdrażania OZE. Komisja przeprowadza obecnie kontrole transpozycji tej dyrektywy i wszczęła przeciwko wszystkim państwom członkowskim postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, znajdujące się obecnie na różnych etapach zaawansowania.

3.2. Efektywność energetyczna

Przy uwzględnieniu szczególnej sytuacji wywołanej przez pandemię COVID-19, **UE osiągnęła swoje cele na 2020 r. dotyczące zarówno zużycia energii pierwotnej, jak i zużycia energii końcowej**. Poziom zużycia energii pierwotnej w UE wyniósł 1 236 Mtoe i był o 5,8 % niższy niż cel na 2020 r. Był to trzeci rok z rzędu, w którym odnotowano spadek zużycia energii pierwotnej, przy czym poziom tego wskaźnika był o 8,7 % niższy niż w 2019 r. Poziom zużycia energii końcowej, który osiągnął wartość 907 Mtoe, był o 5,4 % niższy niż cel na 2020 r., przy czym wartość tego wskaźnika obniżyła się o 8 % w porównaniu z poziomem zużycia energii końcowej w 2019 r. Był to drugi rok z rzędu, w którym odnotowano spadek poziomu tego wskaźnika po sześciu latach jego nieustannego wzrostu. Jeżeli chodzi o wskaźnik zużycia energii pierwotnej, wszystkie państwa członkowskie z wyjątkiem Belgii, Bułgarii i Polski osiągnęły swoje wkłady krajowe na 2020 r. Jeżeli chodzi o wskaźnik zużycia energii końcowej, Belgia, Bułgaria, Niemcy, Litwa, Austria i Szwecja nie osiągnęły swoich wkładów krajowych.

W odniesieniu do art. 7 dyrektywy w sprawie efektywności energetycznej łączne oszczędności energii w latach 2014–2020, na podstawie dostępnych danych dotyczących 24 państw członkowskich, wyniosły 197,5 Mtoe, co odpowiada 103 % sumy obowiązków w zakresie łącznych oszczędności końcowego zużycia energii na lata 2014–2020 (191,7 Mtoe) oraz 97,5 % (202,5 Mtoe) w przypadku 27 państw członkowskich. W zależności od ostatecznych poziomów oszczędności osiągniętych przez trzy brakujące państwa członkowskie suma obowiązków w zakresie łącznych oszczędności końcowego zużycia energii w odniesieniu do 27 państw członkowskich może zostać osiągnięta. Spośród 24 państw członkowskich, które przekazały kompletne dane dotyczące ich ostatecznych poziomów oszczędności, 14 państw członkowskich wypełniło swój obowiązek w zakresie oszczędności energii, natomiast dziesięć państw członkowskich tego obowiązku nie wypełniło.

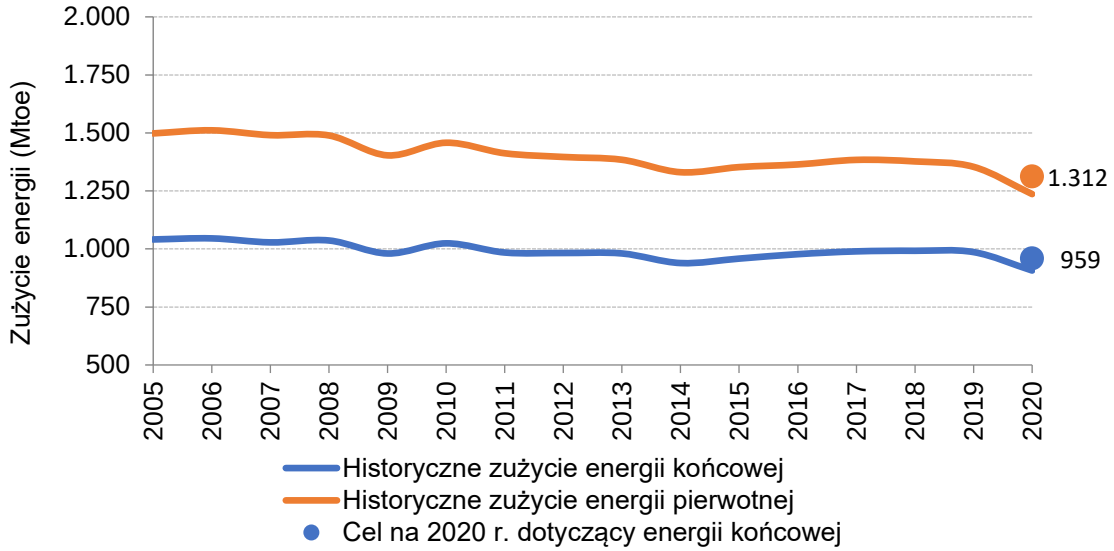

Wykres 4: Zmiana poziomu zużycia energii końcowej i zużycia energii pierwotnej w UE w latach 2005–2020 (kropki oznaczają unijne cele w zakresie efektywności energetycznej na 2020 r.).Źródło: Eurostat, JRC, 2022 r.

Pandemia COVID-19 niewątpliwie wywarła wpływ na poziom zużycia energii w 2020 r. Ta nadzwyczajna sytuacja doprowadziła do nieznacznego wzrostu zużycia energii w sektorze mieszkaniowym z uwagi na większą ilość czasu, jaką ludzie spędzali w domach (lockdown i telepraca), oraz do spadku zużycia energii w sektorach transportu, przemysłu i usług. Najbardziej wyraźny spadek zużycia odnotowano w sektorze transportu, co wynikało z gwałtownego spadku aktywności spowodowanego głównie ograniczeniami związanymi z podróżą w czasie pandemii COVID-19.

W latach 2005–2020 zużycie energii w UE wykazywało ogólną tendencję spadkową, co przedstawiono na wykresie 4**.** Spadkowi zużycia energii towarzyszyło ogólne zmniejszenie energochłonności i zużycia energii na mieszkańca, co stanowi odzwierciedlenie możliwego wzrostu konkurencyjności.

Jeżeli chodzi o postępy w realizacji celów na 2030 r., zużycie energii pierwotnej w UE było o 7,2 % wyższe (a zużycie energii końcowej o 9,6 % wyższe) od poziomów docelowych w zakresie zużycia energii na 2030 r. Stanowi to **spadek o 32,5 % w porównaniu z bazowym scenariuszem odniesienia z 2007 r.** Konieczne są jednak znacznie większe starania, aby osiągnąć strukturalne zmniejszenie zużycia energii i zrealizować nowy cel na poziomie 13 % zaproponowany w planie REPowerEU.

Budynki i produkty

Kilka działań przewidzianych **w planie działania dotyczącym inicjatywy „Fala renowacji" mających na celu co najmniej podwojenie rocznego wskaźnika renowacji energetycznej budynków do 2030 r. i zachęcanie do gruntownych renowacji** zostało już zakończonych lub znajduje się na zaawansowanym etapie realizacji.

Państwa członkowskie przedłożyły swoje **krajowe długoterminowe strategie renowacji**, w których określono konkretne środki z zakresu polityki na rzecz ułatwienia dostępu do finansowania, wspierania narzędzi doradczych, takich jak punkty kompleksowej obsługi, zwalczania ubóstwa energetycznego, poprawy charakterystyki energetycznej budynków

publicznych i lepszego informowania[38]. Od początku 2021 r. **niemal zerowe zużycie energii stało się oficjalną normą dla nowych budynków w UE**.

Wraz z publikacją oficjalnego **komunikatu w sprawie nowego europejskiego Bauhausu**[39] nastąpiło przejście z etapu współprojektowania do etapu realizacji inicjatywy Bauhaus i wprowadzono działania, które będą dodatkowo wspierać jej cele. Jednym z głównych instrumentów jest **laboratorium nowego europejskiego Bauhausu**, którego celem jest łączenie ludzi w celu pracy nad konkretnymi i wymiernymi projektami. Od kwietnia 2022 r. w tych ramach rozpoczęto wdrażanie ośmiu środków, w tym dotyczących **strategii oznaczania nowego europejskiego Bauhausu**, systemów finansowania, kształcenia i regulacji.

Ekoprojekt i etykietowanie energetyczne wnoszą istotny i coraz większy wkład w realizację celów Europejskiego Zielonego Ładu i pakietu „Gotowi na 55", jak również w działania na rzecz konsumentów borykających się z wysokimi cenami energii, których rachunki w przeciwnym razie byłyby znacznie wyższe. **Całkowita szacowana oszczędność energii uzyskana dzięki wszystkim środkom w zakresie ekoprojektu i etykietowania energetycznego wyniosła 1 037 TWh/r (lub 89 Mtoe/r) w 2020 r., co odpowiada 7,2 % całkowitego zużycia energii pierwotnej w UE w 2020 r.** W porównaniu z szacunkami na 2020 r. opublikowanymi w najnowszym wydaniu sprawozdania rachunkowego dotyczącego ekoprojektu[40] (60 mld EUR), szacuje się, że spadek wydatków konsumentów w 2021 r. był około dwukrotnie wyższy (sięgnął ponad 120 mld EUR) i może być jeszcze wyższy w 2022 r.[41] 30 marca 2022 r. Komisja przyjęła zaktualizowany plan prac w zakresie ekoprojektu i etykietowania energetycznego produktów związanych z energią[42], którego wdrożenie stwarza znaczne możliwości w zakresie oszczędności w najbliższych latach.

3.3. Bezpieczeństwo energetyczne

Pomimo szczególnych wyzwań bezpieczeństwo dostaw energii w Europie było duże dzięki odporności istniejącego systemu, wzmocnionej gotowości opartej na duchu solidarności między państwami członkowskimi, sprawnemu wsparciu politycznemu w ciągu ostatniego roku oraz silnej współpracy z partnerami międzynarodowymi. Rozporządzenie TEN-E w znacznym stopniu przyczyniło się do tego wysokiego poziomu bezpieczeństwa dostaw, ponieważ zapewniło połączenia międzysystemowe systemów energetycznych państw członkowskich za pośrednictwem projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

UE **przygotowuje się na różne możliwe scenariusze zakłóceń**, prowadząc kompleksowy przegląd gotowości i wprowadzając środki na poziomie krajowym i unijnym mające na celu zwiększenie gotowości i bezpieczeństwa dostaw energii. W tych trudnych czasach **współpraca regionalna i solidarność nadal będą miały zasadnicze znaczenie dla zagwarantowania odporności UE** oraz zapewnienia możliwości transgranicznego przepływu energii i dostępu do jej magazynowania w każdej sytuacji. Z tego względu grupy wysokiego szczebla, w ramach rozporządzenia TEN-E, strategicznie koordynują i nadzorują

[38] W celu wymiany najlepszych praktyk między państwami członkowskimi Komisja przygotowała dokument roboczy służb Komisji, w którym przeanalizowano krajowe długoterminowe strategie renowacji opracowane w państwach członkowskich. https://energy.ec.europa.eu/system/files/2021-12/swd-on-national-long-term-renovation-strategies.pdf

[39] https://new-european-bauhaus.europa.eu/about/about-initiative_en

[40] https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/568cac02-5191-11ec-91ac-01aa75ed71a1/language-en

[41] Zob. sekcja 6 w dokumencie SWD(2022) 0101 final.

[42] C/2022/2026, Dz.U. C 182 z 4.5.2022, s. 1.

wspólne wdrażanie transgranicznych projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

Sektorowe **Europejskie grupy koordynacyjne** (ds. energii elektrycznej, gazu oraz ropy naftowej i produktów ropopochodnych) spotykały się regularnie i odgrywały zasadniczą rolę w monitorowaniu bezpieczeństwa dostaw, wymianie informacji i koordynacji środków, tak aby przygotować się na wszystkie możliwe scenariusze.

Jeżeli chodzi o wdrażanie **przepisów dotyczących bezpieczeństwa dostaw gazu**[43], wszystkie państwa członkowskie wprowadziły krajowe plany na wypadek sytuacji nadzwyczajnej w celu zapobiegania zakłóceniom w dostawach gazu lub łagodzenia ich skutków. Państwa członkowskie poczyniły postępy w zawieraniu dwustronnych uzgodnień o solidarności. W sektorze energii elektrycznej w ramach wdrażania **rozporządzenia w sprawie gotowości na wypadek zagrożeń**[44] przygotowano pierwszy zestaw krajowych planów gotowości na wypadek zagrożeń. Jeżeli chodzi o bezpieczeństwo dostaw **ropy naftowej**[45], 18 państw członkowskich (w tym dwa państwa członkowskie niebędące członkami Międzynarodowej Agencji Energetycznej) uczestniczyło we wspólnych działaniach zainicjowanych przez Agencję w dniach 1 marca i 1 kwietnia w celu udostępnienia interwencyjnych zapasów naftowych. W czerwcu Komisja wydała zalecenie[46], aby państwa członkowskie nie uzupełniały zapasów interwencyjnych do poziomu wymaganego w dyrektywie w sprawie zapasów ropy naftowej przynajmniej do 1 listopada w celu uniknięcia dodatkowej presji na rynek ropy naftowej.

W przyszłości system energetyczny będzie wymagał więcej narzędzi elastyczności, takich jak środki w zakresie odpowiedź odbioru czy magazynowania energii. Komisja pracuje nad określeniem najważniejszych działań UE wspierających opracowywanie sposobów **magazynowania energii**, które wytrzymają próbę czasu i dzięki którym magazynowanie stanie się kluczowym narzędziem elastyczności.

W ramach działań następczych w związku z badaniem[47] opublikowanym w październiku 2021 r. Komisja ściśle monitoruje potencjalne wąskie gardła w **łańcuchach dostaw surowców** dla technologii energetycznych, które mają kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa energetycznego i przejścia na czystą energię.

3.4. Wewnętrzny rynek energii

W kontekście gwałtownie rosnących cen energii elektrycznej Komisja Europejska zleciła **Agencji Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki (ACER)** ocenę **korzyści i wad obecnej struktury hurtowego rynku energii elektrycznej w UE**. W kwietniu 2022 r.[48] **ACER stwierdziła, że obecny kryzys energetyczny jest zasadniczo wstrząsem związanym z cenami gazu**, który ma wpływ także na ceny energii elektrycznej.

---

[43] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1938 z dnia 25 października 2017 r. dotyczące środków zapewniających bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego i uchylające rozporządzenie (UE) nr 994/2010.

[44] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/941 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie gotowości na wypadek zagrożeń w sektorze energii elektrycznej.

[45] Dyrektywa Rady 2009/119/WE z dnia 14 września 2009 r. nakładająca na państwa członkowskie obowiązek utrzymywania minimalnych zapasów ropy naftowej lub produktów ropopochodnych.

[46] Zalecenie Komisji (UE) 2022/867 z dnia 1 czerwca 2022 r. w sprawie uwalniania przez państwa członkowskie interwencyjnych zapasów naftowych w następstwie inwazji na Ukrainę (Dz.U. L 151, s. 72).

[47] „Study on the resilience of critical supply chains for energy security and clean energy transition during and after the COVID-19 crisis" [„Badanie dotyczące odporności łańcuchów dostaw o krytycznym znaczeniu dla bezpieczeństwa energetycznego i przejścia na czystą energię w trakcie i po kryzysie związanym z COVID-19"], ISBN 978-92-76-38453-3.

[48] https://www.acer.europa.eu/events-and-engagement/news/press-release-acer-publishes-its-final-assessment-eu-wholesale

ACER uznała również, że w ostatnim dziesięcioleciu **handel transgraniczny i znaczne starania podjęte w celu dalszej integracji rynków energii elektrycznej w Europie przyniosły duże korzyści konsumentom**. Szacuje się, że korzyści te wynoszą około 34 mld EUR rocznie dzięki umożliwieniu handlu transgranicznego między państwami członkowskimi i zwiększeniu bezpieczeństwa dostaw na większym obszarze geograficznym. W sprawozdaniu ACER podkreślono, że korzyści te urzeczywistniły się nawet w czasie obecnego kryzysu, kiedy to dzięki zintegrowanemu rynkowi udało się uniknąć ograniczenia dostaw energii elektrycznej lub jej zaników w niektórych regionach.

Ponadto, zarówno na rynku dnia następnego, jak i na rynku dnia bieżącego, nastąpiła dalsza poprawa w zakresie **łączenia rynków**, co oznacza, że na wspólnej platformie handlowej UE można z łatwością prowadzić obrót energią elektryczną i zdolnościami przesyłowymi połączeń międzysystemowych. Łączenie rynków dnia następnego zostało z powodzeniem rozszerzone na wszystkie granice między państwami członkowskimi UE. Aby dodatkowo zoptymalizować wykorzystanie połączeń międzysystemowych, Komisja pracuje nad rozszerzeniem łączenia rynków na Wspólnotę Energetyczną.

W kontekście gwałtownego wzrostu cen energii elektrycznej Komisja opublikowała komunikat w sprawie **krótkoterminowych interwencji na rynku energii i długoterminowego udoskonalenia struktury rynku energii elektrycznej**[49]. Komisja, uznając, że mogą istnieć możliwości dalszej optymalizacji funkcjonowania struktury rynku energii elektrycznej, rozpoczęła proces oceny skutków i prowadzi rozmowy z państwami członkowskimi na temat ewentualnych usprawnień. Konieczne jest stworzenie bardziej odpornych i efektywnych rynków długoterminowych w celu wsparcia transformacji energetycznej, jak również lepszego zabezpieczenia konsumentów i małych przedsiębiorstw przed zmiennością cen. Proces ten zostanie również wykorzystany do oceny ram REMIT[50] z myślą o skuteczniejszym ograniczeniu ryzyka nadużyć na rynku poprzez poprawę przejrzystości i jakości danych rynkowych oraz zapewnienie lepszego egzekwowania przepisów w przypadku ich naruszenia.

Starania na rzecz optymalizacji funkcjonowania struktury rynku energii elektrycznej nie powinny powodować opóźnień w działaniach mających na celu wdrożenie istniejących ram[51]. Polegają one na zwiększeniu praw konsumentów; działaniach na rzecz osiągnięcia celu, jakim jest udostępnienie do 2025 r. co najmniej 70 % przepustowości połączeń międzysystemowych na potrzeby handlu; kształtowaniu struktury rynku w taki sposób, aby dostarczał on odpowiednie sygnały wskazujące obszary wymagające inwestycji; identyfikacji i eliminacji zakłóceń regulacyjnych i niedoskonałości rynku oraz wspieraniu odpowiedzi odbioru i magazynowania.

Aby zmniejszyć potrzebę stosowania **mechanizmów zdolności wytwórczych**, należy lepiej wykorzystać ogromny potencjał elastyczności po stronie popytu. W związku z tym Komisja wezwała ACER do przeprowadzenia prac przygotowawczych w celu opracowania **kodeksu sieci dotyczącego elastyczności po stronie popytu**.

W obecnej sytuacji geopolitycznej **płynny wewnętrzny rynek gazu zorganizowany w sposób konkurencyjny odgrywa istotną rolę w pozyskiwaniu gazu dla Europy**. Obecnie obserwuje się również przepływ gazu z Europy Zachodniej do Wschodniej z maksymalną przepustowością, co świadczy o tym, że sygnały cenowe i w coraz większym

[49] COM(2022) 236 final z 18 maja 2022 r.
[50] Rozporządzenie (UE) nr 1227/2011 w sprawie integralności i przejrzystości hurtowego rynku energii.
[51] W szczególności rozporządzenia (UE) 2019/943 i dyrektywy (UE) 2019/944.

stopniu wzajemnie powiązane rynki gazu, które Europa stworzyła w ostatnim dziesięcioleciu, ułatwiają dystrybucję gazu do miejsc, w których jest on najbardziej potrzebny.

3.5. Badania naukowe, innowacje i konkurencyjność

UE zmaga się z **wyzwaniami technologicznymi i pozatechnologicznymi związanymi z wysokimi cenami energii, zakłóceniami w łańcuchu dostaw surowców krytycznych, przeciążeniem w obszarze zasobów naturalnych (np. gruntów i wody) oraz niedoborem wykwalifikowanej siły roboczej**. Ponieważ w przypadku połowy z 30 surowców krytycznych wskazanych przez UE zależność Unii od przywozu przekracza 80 %, gwałtownie rosnące ceny[52] mają wpływ na konkurencyjność czystych technologii energetycznych. W 2022 r. ponad 70 % unijnych przedsiębiorstw zajmujących się produkcją urządzeń stanęło w obliczu niedoborów materiałów, a 30 % doświadczyło również niedoborów siły roboczej. Tendencje te wskazują na coraz większe ryzyko zakłóceń w łańcuchu dostaw czystej energii.

Aby **zwiększyć konkurencyjność unijnego sektora czystej energii**, UE będzie musiała zabezpieczyć dostawy i stworzyć rezerwy strategiczne w obszarach, w których dostawy są zagrożone. W związku z tym Komisja zapowiedziała europejski akt w sprawie surowców krytycznych[53], w którym określone zostaną strategiczne projekty w całym łańcuchu dostaw (wydobycie, rafinacja, przetwarzanie i recykling) oraz zostanie zagwarantowane, że projekty te przyciągną inwestycje prywatne i publiczne.

Zmniejszenie zależności UE od surowców, zwiększenie starań na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym oraz przezwyciężenie niedoboru wykwalifikowanej siły roboczej pozwoli ukształtować bardziej odporny, niezależny, bezpieczny i przystępny cenowo system energetyczny, niezbędny do realizacji planu REPowerEU. Z uwagi na fakt, że około połowa oczekiwanej do 2050 r. redukcji emisji gazów cieplarnianych wymaga technologii, które nie są jeszcze gotowe do wprowadzenia do obrotu[54], **działania w zakresie badań naukowych i innowacji** mają zasadnicze znaczenie dla realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu.

UE jest liderem w dziedzinie badań nad czystą energią. Niezbędne są jednak **większe inwestycje publiczne i prywatne w badania naukowe i innowacje** oraz działania na rzecz zwiększania skali i wdrażania. W 2022 r. UE potwierdziła swoją **wiodącą pozycję w dziedzinie badań naukowych i innowacji w światowym sektorze energii wiatrowej**, jak również swoją pozycję jako jednego z największych rynków **fotowoltaiki**, na którym w kilku segmentach łańcucha wartości utrzymuje się zacięta konkurencja. Ponadto UE znajduje się na rozdrożu pod względem szeregu technologii. Na przykład w sektorze **pomp ciepła** konieczne będzie przyspieszenie już i tak szybko rosnącego tempa wdrażania, a dostawcy z UE będą musieli zwiększyć produkcję. Jeżeli chodzi o branżę **baterii**, mimo że realizowane są pewne inicjatywy[55], brak surowców i produkcji materiałów zaawansowanych wewnątrz UE stanowi wyzwanie dla unijnej konkurencyjności. Chociaż UE może polegać na swoim stanowczym, kompleksowym podejściu do przyciągania popytu i podaży, gwałtowny wzrost cen energii elektrycznej i zależność od surowców krytycznych są również poważnymi wyzwaniami dla unijnej **produkcji wodoru w drodze elektrolizy.**

[52] W 2021 r. ceny litu i kobaltu wzrosły ponad dwukrotnie.
[53] Zapowiedziany w orędziu o stanie Unii 2022 wygłoszonym 14 września 2022 r.
[54] Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Badań Naukowych i Innowacji, „Research and innovation to REPower the EU" [„Badania naukowe i innowacje na rzecz wzmocnienia pozycji energetycznej UE"] Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2022, https://data.europa.eu/doi/10.2777/74947
[55] Na przykład europejski sojusz na rzecz baterii i ważne projekty stanowiące przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania.

Silniejszy ekosystem badań naukowych i innowacji wspierany z unijnych programów finansowania, **zacieśniona współpraca** między państwami członkowskimi[45] oraz stałe **monitorowanie działań w zakresie krajowych badań naukowych i innowacji** są konieczne, aby wytyczyć skuteczną ścieżkę badań naukowych i innowacji, zniwelować lukę między badaniami naukowymi i innowacjami a wprowadzaniem ich na rynek, wykorzystać możliwości czystych technologii energetycznych UE i zwiększyć konkurencyjność UE.

4. UNIJNE FINANSOWANIE PLANU REPOWEREU, PRZYSPIESZENIE PRZEJŚCIA NA CZYSTĄ ENERGIĘ I EUROPEJSKI ZIELONY ŁAD

4.1. Główne potrzeby inwestycyjne i dostępne unijne środki na rzecz planu REPowerEU

Z **analizy potrzeb inwestycyjnych przeprowadzonej przez Komisję**[56] wynika, że wykorzystanie pełnego potencjału do zmniejszenia zależności od importu rosyjskich paliw kopalnych do zera wymagałoby 300 mld EUR, licząc od chwili obecnej do 2030 r. Inwestycje te muszą stanowić uzupełnienie wniosków w ramach pakietu „Gotowi na 55" i obejmować[57]: energię fotowoltaiczną i wiatrową (86 mld EUR), wodór odnawialny (27 mld EUR), efektywność energetyczną i pompy ciepła (56 mld EUR), dostosowanie przemysłu do mniejszego zużycia paliw kopalnych (41 mld EUR), zwiększenie produkcji biometanu (37 mld EUR), inwestycje w sieć energetyczną w celu umożliwienia większej elektryfikacji (29 mld EUR), inwestycje w nową infrastrukturę LNG i korytarze gazociągów (10 mld EUR) oraz infrastrukturę naftową niezbędną do zapewnienia bezpieczeństwa dostaw ropy naftowej (1,5–2 mld EUR).

W zaspokajaniu tych potrzeb zasadniczą rolę będzie odgrywał **Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności** przy wykorzystaniu różnych środków, w tym rozdziałów dotyczących planu REPowerEU, stanowiących część krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności. Zarówno plan REPowerEU, jak i rozdziały dotyczące planu REPowerEU w krajowych planach odbudowy i zwiększania odporności powinny znaleźć odzwierciedlenie również w aktualizacji krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu (które mają zostać przedstawione do połowy 2023 r.). Komisja przedstawi wytyczne dotyczące tych aktualizacji. Komisja zaproponowała dodatkowe środki finansowe na Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności i rozpoczęła dwustronne rozmowy z państwami członkowskimi, aby określić reformy i inwestycje, które potencjalnie mogłyby kwalifikować się do finansowania w ramach nowych rozdziałów dotyczących planu REPowerEU.

Przy opracowywaniu swoich rozdziałów dotyczących planu REPowerEU państwa członkowskie będą musiały wziąć pod uwagę **zalecenia dla poszczególnych krajów wydane w ramach europejskiego semestru**, które w tym roku obejmowały **specjalne zalecenia dla poszczególnych krajów odnoszące się do energetyki**, w szczególności ukierunkowane na dodatkowe reformy i potrzeby inwestycyjne związane z koniecznością zmniejszenia zależności energetycznej i przyspieszenia transformacji energetycznej. Ramy europejskiego semestru będą odgrywać główną rolę w monitorowaniu środków przewidzianych w planie REPowerEU. Celom określonym w planie REPowerEU sprzyja przejście na czystą energię; będą one również finansowane z innych unijnych programów i wspierane w ramach kilku unijnych inicjatyw (zob. pkt 4.2). Finansowanie unijne uzupełnia inne dostępne finansowanie

[56] SWD(2022) 230 final z dnia 18 maja 2022 r.
[57] Wartości szacunkowe uzyskane w wyniku analizy potrzeb inwestycyjnych przeprowadzonej metodą modelowania.

publiczne i prywatne, które będzie odgrywało zasadniczą rolę w realizacji inwestycji niezbędnych do wykonania planu REPowerEU.

4.2. Wsparcie finansowe UE na rzecz przejścia na czystą energię

Unijne wsparcie przejścia na czystą energię jest udzielane za pomocą różnych **programów**:

- **Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności**: inwestycje związane z klimatem przewidziane w 26 zatwierdzonych krajowych planach odbudowy i zwiększania odporności[58] wynoszą około 200 mld EUR[59], co przekracza obowiązkowy poziom 37 % określony w rozporządzeniu ustanawiającym Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności[60]. Największa część wsparcia przyznanego na inwestycje związane z klimatem jest przeznaczona na środki dotyczące czystej energii, efektywności energetycznej i renowacji budynków (około 88 mld EUR). Kolejna znaczna część środków jest przeznaczona na zrównoważony transport (około 70 mld EUR). Około 10 mld EUR przyznano na projekty w dziedzinie wodoru odnawialnego i niskoemisyjnego;
- **polityki spójności**, w ramach której również udzielane jest znaczne wsparcie na rzecz efektywności energetycznej, energii ze źródeł odnawialnych i infrastruktury energetycznej. W latach 2014–2020 na inwestycje uznane za priorytetowe w planie REPowerEU przeznaczono 27,5 mld EUR. Komisja oczekuje, że w okresie 2021–2027 państwa członkowskie przeznaczą na realizację tych priorytetów kolejne 34–36 mld EUR. W czerwcu 2022 r. we współpracy z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym (EBI) opracowano nowatorski modelowy instrument finansowy na rzecz wsparcia planu REPowerEU.
- **Programu InvestEU**: do lipca 2022 r. rozdysponowano już około 1,6 mld EUR z gwarancji UE w ramach „segmentu zrównoważonej infrastruktury", w tym na inwestycje w fotowoltaikę, energię wiatrową i efektywność energetyczną. Główne inicjatywy w ramach Centrum Doradztwa InvestEU obejmują obszary efektywności energetycznej i wodoru:
  - od 2011 r. za pomocą instrumentu ELENA wspierany jest rozwój projektów z zakresu efektywności energetycznej i czystej mobilności. Przy efekcie dźwigni wynoszącym 33 ma on niezwykłą zdolność pozyskiwania („przyciągania") finansowania prywatnego. W 2021 r. przeznaczono 35,8 mln EUR na realizację 18 nowych projektów. Oczekuje się, że przyniosą one oszczędności energii na poziomie około 500 GWh rocznie;
  - Komisja współpracuje z EBI przy opracowywaniu instrumentu doradczego wspierającego projekty dotyczące umów zakupu odnawialnej energii elektrycznej, w tym z myślą o wsparciu wprowadzania wodoru i elektryfikacji w sektorach przemysłowych;
- **programu „Horyzont Europa"**, w ramach którego na wsparcie badań naukowych i innowacji w dziedzinie technologii energii odnawialnej, efektywności energetycznej,

[58] AT, BG, BE, CY, CZ, DE, DK, EE, EL, ES, FI, FR, HR, IE, IT, LT, LU, LV, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SI, SK.

[59] Podana wysokość wydatków w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności opiera się na szacunkach Komisji opracowanych na podstawie informacji dotyczących monitorowania wydatków na cele związane z klimatem, opublikowanych w ramach przeprowadzonych przez Komisję analiz planów odbudowy i zwiększania odporności. Podane dane obejmują 25 krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności ocenionych i zatwierdzonych przez Komisję do 17 czerwca 2022 r. Zob. https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility/recovery-and-resilience-plans-assessments_en

[60] Zgodnie z warunkami określonymi w załącznikach do decyzji wykonawczych Rady zatwierdzających krajowe plany odbudowy i zwiększania odporności.

elektryfikacji ogrzewania i chłodzenia oraz transformacji cyfrowej systemu energetycznego przeznaczono 15 mld EUR;

- **instrumentu „Łącząc Europę”**, w ramach którego finansuje się lepsze połączenia międzysystemowe sieci energetycznych, dążąc do utworzenia jednolitego rynku energii w UE oraz do przejścia na czystą energię. Od 2014 r. z komponentu energetycznego w ramach instrumentu „Łącząc Europę” udzielono wsparcia na 154 projekty na łączną kwotę 5,7 mld EUR. W marcu 2022 r. Komisja ogłosiła pierwsze zaproszenie do składania wniosków w ramach instrumentu „Łącząc Europę” dotyczące projektów transgranicznych w dziedzinie energii ze źródeł odnawialnych. W maju 2022 r. Komisja ogłosiła nowe zaproszenie do składania wniosków dotyczące kluczowych projektów transgranicznych w dziedzinie infrastruktury energetycznej ukierunkowane na projekty umieszczone w 5. unijnym wykazie projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania;
- **podprogramu „Przejście na czystą energię” programu LIFE**: w maju 2022 r. opublikowano zaproszenie do składania wniosków w ramach podprogramu „Przejście na czystą energię”, w którym udostępniono 98 mln EUR na realizację projektów w zakresie efektywności energetycznej i czystej energii. Zaproszenie to obejmuje cele przewidziane w planie REPowerEU, takie jak zmniejszenie zużycia paliw kopalnych na potrzeby ogrzewania oraz przyspieszenie wdrażania rozwiązań w zakresie efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych, przedsiębiorstwach i sektorze publicznym;
- w 2022 r. odbędzie się pierwszy w historii transgraniczny przetarg w ramach **mechanizmu finansowania energii ze źródeł odnawialnych**. Przetarg będzie ukierunkowany na projekty dotyczące systemów fotowoltaicznych. Mechanizm ten przyczyni się do uwolnienia pełnego potencjału UE w zakresie odnawialnych źródeł energii i pomoże państwom członkowskim w osiągnięciu celu dekarbonizacji w ramach ściślejszej współpracy;
- Opłaty za emisję gazów cieplarnianych wzrosły w 2021 r. podobnie jak całkowite dochody z EU ETS, które wyniosły łącznie około 31 mld EUR. Środki te zasilą **fundusz innowacyjny unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji** i **fundusz modernizacji unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji**;
- również w ramach **wspólnej polityki rolnej (WPR)** wspierana jest efektywność energetyczna, energia ze źródeł odnawialnych oraz infrastruktura energetyczna za pomocą **Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich**. W zależności od zidentyfikowanych potrzeb oraz strategii opracowanej w bieżących programach rozwoju obszarów wiejskich lub przyszłych planach strategicznych WPR państwa członkowskie mają możliwość wspierania inwestycji w produkcję energii ze źródeł odnawialnych lub w poprawę efektywności energetycznej na rzecz gospodarstw rolnych, ale także przedsiębiorstw wiejskich.

Komisja wspiera również państwa członkowskie za pośrednictwem **Instrumentu Wsparcia Technicznego**, zapewniając dostosowaną do potrzeb techniczną wiedzę fachową przy opracowywaniu i wdrażaniu reform, w tym reform związanych z przejściem na czystą energię. W szczególności Komisja wspiera państwa członkowskie w określaniu reform i inwestycji służących stopniowemu odejściu od przywozu paliw kopalnych z Rosji.

Aktywnie realizowane **inicjatywy UE** odgrywają istotną rolę w uruchamianiu środków finansowych na rzecz przejścia na czystą energię. Obejmują one:

- inicjatywę dotyczącą **forów na rzecz inwestycji w zrównoważoną energię**, która jest niezwykle skuteczną inicjatywą ułatwiającą dialog między publicznymi i prywatnymi

zainteresowanymi stronami, a jej celem jest mobilizowanie prywatnych środków finansowych na inwestycje w efektywność energetyczną i zrównoważoną energię;

- **Grupę Instytucji Finansowych ds. Efektywności Energetycznej**, której głównym zadaniem jest identyfikacja barier dla finansowania efektywności energetycznej oraz zapewnianie organom kształtującym politykę i instytucjom finansowym zaleceń dotyczących sposobów eliminowania tych barier;
- **dialog inwestorów na temat energii**, uruchomiony w 2022 r. jako platforma dla zainteresowanych stron zrzeszająca ekspertów z dziedziny energii i finansów w celu zidentyfikowania barier inwestycyjnych dla sektora energetycznego, oceny polityki i instrumentów finansowania oraz zaproponowania odpowiednich rozwiązań.

Uwzględnianie kwestii klimatu

Co najmniej 30 % unijnego budżetu na lata 2021–2027 jest przeznaczone na działania w dziedzinie klimatu (wzrost z 20 % w latach 2014–2020). Cele w zakresie wydatków na rzecz klimatu w ramach programów szczegółowych wyznaczono na poziomie co najmniej 30 % (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (30 %), „Horyzont Europa" (35 %), Fundusz Spójności (37 %), Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (37 %), instrument „Łącząc Europę" (60 %), program LIFE (61 %) oraz Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (100 %)). W 2021 r. państwa członkowskie przeznaczyły 40 % środków ze swoich planów odbudowy i zwiększania odporności na inwestycje związane z klimatem, co znacznie przekracza obowiązek regulacyjny na poziomie 37 %.

4.3. Dotacje w energetyce w UE

W obliczu obostrzeń związanych z COVID-19, odbudowy po pandemii oraz obecnego okresu wyjątkowo wysokich i zmiennych cen energii w ciągu ostatnich dwóch lat na rynkach energetycznych zaszły nieoczekiwane i gwałtowne zmiany, które miały znaczący wpływ na zużycie i ceny produktów energetycznych. W sprawozdaniu na temat dotacji w energetyce[61], które ma zostać opublikowane w październiku, przedstawione zostaną (i) ostateczne, bardziej dokładne dane liczbowe odnoszące się do zmian w dotacjach w energetyce w 2020 r., w którym wybuchła pandemia COVID-19 oraz (ii) szacunki dotyczące wpływu globalnej odbudowy gospodarczej oraz wysokich cen energii na dotacje w energetyce w 2021 r.

Dotacje do paliw kopalnych, po tym jak w 2020 r. ich poziom w UE spadł o ponad 5 % z powodu obostrzeń i ograniczeń związanych z podróżą, które obowiązywały w odniesieniu do osób fizycznych, jak również przedsiębiorstw, **w 2021 r. utrzymały się na stosunkowo stałym poziomie**, ponieważ wzrost dopłat w sektorze transportu i w przemyśle został zrekompensowany zmniejszeniem dotacji do paliw kopalnych w sektorze energetycznym. Dotacje do *produktów naftowych*, w szczególności w sektorze transportu, zmalały w 2020 r. o 12 %, natomiast dotacje do *węgla kamiennego* wzrosły o 7 % przy niewielkim spadku dotacji do gazu (o 2 %) w ujęciu rok do roku, co miało związek z jego rolą w wytwarzaniu energii elektrycznej. **W 2021 r. dotacje do ropy naftowej, węgla kamiennego i gazu wykazały niewielki wzrost**, a **dotacje na wytwarzanie energii elektrycznej z paliw kopalnych zmniejszyły się**. Od jesieni 2021 r., równolegle ze wzrostem cen energii na rynkach europejskich, kilka państw członkowskich UE wprowadziło środki mające na celu

[61] Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie zarządzania unią energetyczną Komisja składa co roku sprawozdanie na temat zmian w dotacjach w energetyce, w szczególności w dotacjach do paliw kopalnych w państwach członkowskich, oraz na temat środków, jakie państwa te wprowadziły w celu przedstawienia planu działania w zakresie stopniowego wycofywania tych dotacji.

złagodzenie wpływu rachunków za energię na obywateli i przedsiębiorstwa, co spowodowało wzrost dotacji na zużycie energii.

Dotacje na *energię ze źródeł odnawialnych* wzrosły o 7 % w 2020 r., ponieważ wieloletnie systemy wsparcia nadal miały na nie wymierny wpływ, ale w 2021 r. nieznacznie spadły. Dotacje na efektywność energetyczną zmniejszyły się w 2020 r., lecz w 2021 r. ponownie wzrosły. W przypadku energii *jądrowej* odnotowano dalszy wzrost dotacji wynikający z płatności za wcześniejsze zamknięcie elektrowni jądrowych w dwóch państwach członkowskich.

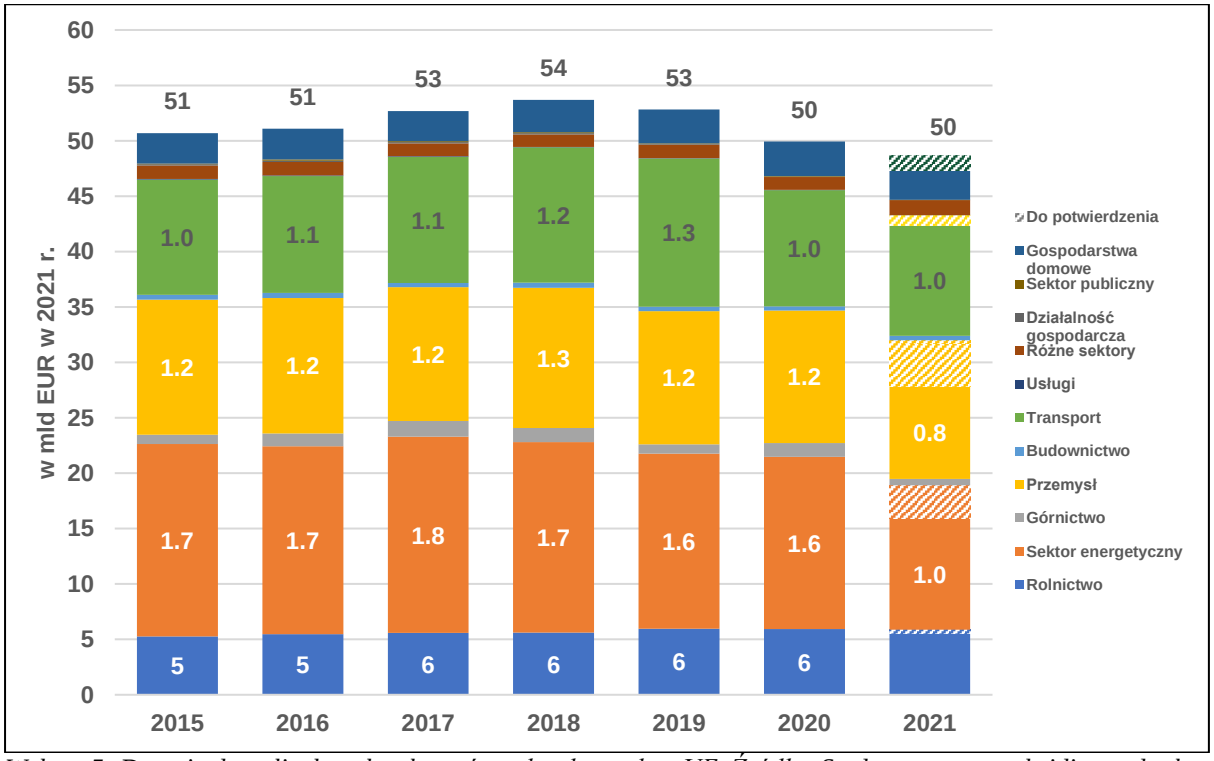

Wykres 5: Dotacje do paliw kopalnych w różnych sektorach w UE. Źródło: Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union 2022. [Badanie na temat dotacji w energetyce i innych interwencji rządowych w Unii Europejskiej w 2022 r.].

Załącznik I – Przegląd działań podjętych od października 2021 r. w związku z rosnącymi cenami energii

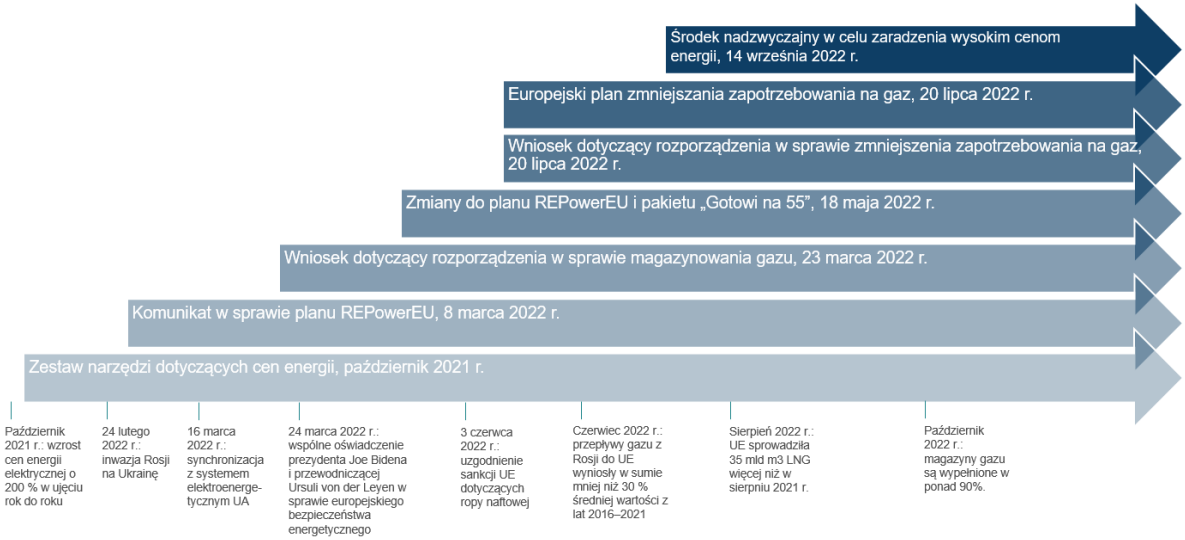

1. **Zestaw narzędzi dotyczących cen energii, 13 października 2021 r.:**
   - **wsparcie dla konsumentów**, m.in. w postaci **nadzwyczajnego wsparcia dochodów** dla konsumentów dotkniętych ubóstwem energetycznym; tymczasowe, ukierunkowane **obniżenie stawek podatkowych** dla gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji; zezwolenie na tymczasowe **odroczenie płatności rachunków**; wprowadzenie zabezpieczeń pozwalających **uniknąć odłączenia od sieci energetycznej**;
   - **przyznawanie pomocy przedsiębiorstwom lub gałęziom przemysłu** zgodnie z unijnymi zasadami pomocy państwa;
   - **zwiększenie zasięgu międzynarodowych kontaktów w dziedzinie energii** w celu zapewnienia przejrzystości, płynności i elastyczności rynków międzynarodowych;
   - **badanie informacji mogących świadczyć o zachowaniach antykonkurencyjnych** na rynku energii oraz skuteczniejsze monitorowanie rozwoju sytuacji na europejskim rynku emisji;
   - ułatwienie **szerszego dostępu do umów zakupu odnawialnej energii elektrycznej** oraz wspieranie takich umów środkami wspomagającymi.

2. **Komunikat w sprawie planu REPowerEU, 8 marca 2022 r.:**
   - **konsumenci:** wytyczne potwierdzające możliwość **regulowania cen w wyjątkowych okolicznościach** oraz określające, w jaki sposób państwa członkowskie mogą **redystrybuować dochody** z wysokich zysków sektora energetycznego i handlu emisjami na rzecz konsumentów;
   - **zasady pomocy państwa:** konsultacje Komisji z państwami członkowskimi na temat potrzeby i zakresu **nowych tymczasowych kryzysowych ram pomocy państwa** umożliwiających przyznanie pomocy przedsiębiorstwom dotkniętym kryzysem, w szczególności tym, które ponoszą wysokie koszty energii;

- **zapowiedziano wniosek ustawodawczy dotyczący rozporządzenia w sprawie magazynowania gazu i plan REPowerEU** oraz oceniono możliwości **optymalizacji struktury rynku energii elektrycznej**.

3. **Wniosek dotyczący rozporządzenia w sprawie magazynowania gazu, 23 marca 2022 r.:**

   - **wniosek ustawodawczy** wprowadzający **obowiązek w zakresie utrzymywania minimalnego poziomu gazu w magazynach wynoszącego 80 %** w przyszłym sezonie zimowym;
   - **w komunikacie** przedstawiono **możliwości dotyczące interwencji rynkowej** na poziomie europejskim i krajowym oraz oceniono korzyści i ograniczenia każdej możliwości;
   - **rozporządzenie** przyjęte przez Parlament Europejski i Radę w dniu **27 czerwca**.

4. **Unijna platforma energetyczna, 7 kwietnia 2022 r.:**

   - dobrowolny udział państw członkowskich we **wspólnych zakupach gazu** w celu zapewnienia bardziej sprawiedliwego dostępu w państwach członkowskich UE i wsparcia bezpieczeństwa dostaw;
   - powołanie **branżowej grupy doradczej** i **pięciu regionalnych grup zadaniowych**, aby lepiej poznać potencjalne zapotrzebowanie, które ma być uwzględniane w mechanizmie wspólnych zakupów.

5. **Plan REPowerEU, 18 maja 2022 r.:**

   - **przyspieszenie wprowadzania odnawialnych źródeł energii:**
     - podwyższenie głównego celu na 2030 r. dotyczącego udziału odnawialnych źródeł energii z 40 % do 45 %;
     - **zalecenie dotyczące przyspieszenia wydawania pozwoleń na realizację dużych projektów w zakresie odnawialnych źródeł energii;**
     - ukierunkowana **zmiana dyrektywy w sprawie energii odnawialnej** w celu uznania energii odnawialnej za nadrzędny interes publiczny;
     - **unijna strategia na rzecz energii słonecznej**;
     - **Europejska inicjatywa na rzecz dachowych paneli słonecznych;**
     - **podwojenie tempa wdrażania indywidualnych pomp ciepła**;
     - określono cel na poziomie **10 mln ton wewnętrznej produkcji wodoru odnawialnego** do 2030 r.;
     - **plan działania dotyczący biometanu**;
   - **oszczędzanie energii:**
     - zwiększenie wiążącego celu w zakresie efektywności energetycznej na 2030 r. z 9 % do 13 %;
     - **komunikat na temat oszczędzania energii w UE** zachęca do zwiększenia oszczędności energii;
   - **dywersyfikacja dostaw energii i wspieranie partnerów międzynarodowych:**
     - **zewnętrzna strategia energetyczna UE** ma na celu zacieśnienie współpracy UE z partnerami międzynarodowymi i wzmocnienie jej dyplomacji energetycznej poprzez zapewnienie dywersyfikacji dostaw energii i wspieranie zielonej i sprawiedliwej transformacji energetycznej.

6. **„Oszczędzanie gazu na bezpieczną zimę", 20 lipca 2022 r.:**

   - **wniosek dotyczący rozporządzenia w sprawie zmniejszenia zapotrzebowania na gaz, 20 lipca 2022 r.:**
     - określono cel dla wszystkich państw członkowskich, zgodnie z którym w okresie od 1 sierpnia 2022 r. do 31 marca 2023 r. mają one **ograniczyć zapotrzebowanie na gaz o 15 %**;
     - zapewniono Komisji możliwość ogłoszenia, po konsultacji z państwami członkowskimi, **unijnego stanu alarmowego dotyczącego bezpieczeństwa dostaw**, w ramach którego na wszystkie państwa członkowskie nakłada się obowiązek zmniejszenia zapotrzebowania na gaz;
     - **rozporządzenie**, którego podstawę stanowi art. 122 TFUE, zostało przyjęte przez Radę w dniu **27 lipca**;
   - **Europejski plan zmniejszania zapotrzebowania na gaz, 20 lipca 2022 r.:**
     - określono środki, zasady i kryteria dotyczące **skoordynowanych działań na rzecz zmniejszenia zapotrzebowania na gaz**;
     - przedstawiono **wytyczne dla państw członkowskich**, które należy uwzględnić przy planowaniu ograniczeń;
     - zachęcono do **zastąpienia gazu innymi paliwami**, najlepiej czystszymi źródłami energii;
     - wspieranie **ogólnej oszczędności energii we wszystkich sektorach**.

7. **Środek nadzwyczajny w celu zaradzenia wysokim cenom energii (wniosek), 14 września 2022 r.:**

   - zaproponowano, aby państwa członkowskie dążyły do zmniejszenia całkowitego zapotrzebowania na energię elektryczną o co najmniej 10 % do 31 marca 2023 r.;
   - ustanowiono tymczasowy **pułap przychodów dla inframarginalnych** producentów energii elektrycznej;
   - ustanowiono **składki solidarnościowe** z tytułu nadmiernych zysków pochodzących z działalności w sektorze ropy naftowej, gazu, węgla i rafinerii, przekierowywane do konsumentów;
   - umożliwiono po raz pierwszy stosowanie **cen energii elektrycznej regulowanych poniżej kosztów** oraz rozszerzenie zakresu stosowania cen regulowanych także na małe i średnie przedsiębiorstwa;
   - rozporządzenie, którego podstawę stanowi art. 122 TFUE, zostało przyjęte przez Radę w dniu **30 września**.